
**Standardne operativne
procedure za postupanje sa
žrtavama trgovine ljudima**

12. decembar 2018.

**Kancelarija za koordinaciju
aktivnosti u borbi protiv
trgovine ljudima u Direkciji
policije Ministarstva
unutrašnjih poslova Republike
Srbije**

Sadržaj

Sadržaj.....	2
Lista skraćenica.....	4
UVOD.....	5
I DEO – OPŠTE NAPOMENE.....	8
1. Cilj.....	8
2. Primena.....	8
3. Značenje izraza.....	9
4. Partnerstvo i odgovornost u borbi protiv trgovine ljudima.....	11
a. Uloge partnera.....	12
5. Zaštita podataka o ličnosti.....	15
II DEO – STANDARDNE OPERATIVNE PROCEDURE	18
I PROCEDURA – PRELIMINARNA IDENTIFIKACIJA I UPUĆIVANJE.....	19
II PROCEDURA – FORMALNA IDENTIFIKACIJA.....	23
1. RADNJA – Inicijalni razgovor sa pretpostavljenom žrtvom.....	25
2. RADNJA – Obaveštavanje i saradnja učesnika u identifikaciji.....	27
3. RADNJA: Okončanje postupka identifikacije.....	29
III PROCEDURA – PODRŠKA I ZAŠTITA ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA.....	30
1. RADNJA: Hitna podrška - odgovor na hitne potrebe pretpostavljene žrtve.....	31
2. RADNJA – Kontinuirana podrška.....	32
Korak 1: Planiranje podrške.....	32
Korak 2 : Realizacija plana	34
Korak 3: Monitoring i evaluacija.....	36
3.2 Monitoring.....	36
3.3 Evaluacija Plana podrške.....	37
IV PROCEDURA – POMOĆ I PODRŠKA ŽRTVAMA TRGOVINE LJUDIMA U KRIVIČNOM POSTUPKU I REŠAVANJU IMOVINSKOPRAVNOG ZAHTEVA, ODNOSNO U PARNIČNOM POSTUPKU ZA NAKNADU ŠTETE	38
1. RADNJA – Pomoć i podrška žrtvama trgovine ljudima u krivičnom postupku.....	38
2. RADNJA – Pravo na pomoć u ostvarenju imovinskopravnog zahteva i/ili po tužbi za naknadu štete	41

V PROCEDURA –DOBROVOLJNI POVRATAK ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA.....	42
1. RADNJA – Povratak žrtava trgovine ljudima (državljana R. Srbije) i pomoć u reintegraciji 42	
2. RADNJA - Povratak žrtava trgovine ljudima u zemlju porekla (stranaca).....	43
III DEO – AŽURIRANJE OVIH PROCEDURA.....	44
IV DEO – PRILOZI.....	44
1. Pregled strateškog i zakonodavnog i okvira i ratifikovanih međunarodnih konvencija.....	44
1.1 Strateški okvir.....	44
1.2 Zakonodavni okvir	45
1.3 Međunarodne konvencije	47
2. Pregled postojećih Standardnih operativnih procedura, Indikatora za identifikaciju, Memoranduma/Protokola o saradnji	50
2.1 Standardne operativne procedure.....	50
2.2 Indikatori za identifikaciju žrtava	50
2.3 Memorandumi/Protokoli o saradnji	51
V DEO – Lista kontakata.....	52
1. Lista kontakata na nacionalnom nivou	52
2. Lista kontakata na međunarodnom nivou.....	53

Lista skraćenica

EU	Evropska unija
GRETA	Grupa eksperata za suzbijanje trgovine ljudima
ZKP	Zakonik o krivičnom postupku
KZ	Krivični zakonik
KIRS	Komesarijat za izbeglice i migracije
MOR	Međunarodna organizacija rada
MSP	Ministarstvo spoljnih poslova
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
OCD	Organizacije civilnog društva
Procedure	Standardne operativne procedure
Centar	Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima
CSR	Centri za socijalni rad
UNODC	Kancelarija UN za pitanja droge i kriminala

UVOD

U kreiranju delotvornog odgovora Republike Srbije u oblasti borbe protiv trgovine ljudima nastupile su značajne strateške, institucionalne i zakonodavne izmene, od usvajanja Sporazuma o saradnji između Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva finansija, Ministarstva pravde, Ministarstva zdravlja, Ministarstva prosvete i Ministarstva rada i socijalne politike u oblasti borbe protiv trgovine ljudima 12. novembra 2009. godine, u čijem su se Aneksu nalazile Smernice za standardne operativne postupke postupanja sa žrtvama trgovine ljudima.

Ove izmene usmerene su ka efikasnijem otkrivanju i procesuiranju krivičnog dela trgovine ljudima, uz razumevanje da je pristup zasnovan na ljudskim pravima žrtava deo tog istog delotvornog odgovora.

1. Republika Srbija je država kandidat za članstvo u Evropskoj uniji (u daljem tekstu: EU) od 2012. godine. Odluka o otvaranju pristupnih pregovora doneta je 2013. godine. Pregovori o pristupanju formalno su otvoreni Međuvladinom konferencijom 21. januara 2014. godine u Briselu.

Poglavlja 23. (Pravosuđe i osnovna prava) i 24. (Pravda, sloboda i bezbednost) otvorena su 2016. godine. Pripremljeni su Akcioni planovi za navedena poglavlja i primena predviđenih aktivnosti je započela. Akcioni plan za Poglavlje 23. predviđa, između ostalog, aktivnosti usmerene na efikasnu primenu minimalnih standarda predviđenih Direktivom 2012/29/EU,¹ u vezi sa pravima, podrškom i zaštitom žrtava kriminala/oštećenih strana, dok Akcioni plan za Poglavlje 24. predviđa aktivnosti u cilju potpune implementacije pravnih tekovina EU u oblasti borbe protiv trgovine ljudima.²

2. Godine 2015. Republika Srbija se suočila sa migrantsko/izbegličkom krizom, koja je po svom obimu, izazovima koje je donela, posledicama na primenu međunarodnih standarda u oblasti zaštite ljudskih prava, predstavljala jednu od najvažnijih globalnih i regionalnih kriza. Istovremeno, kroz aktivnosti državnih organa, organizacija civilnog društva, međunarodnih vladinih i nevladinih organizacija i samih građana iskazana je velika spremnost da se na ovaj humanitarni izazov odgovori na adekvatan način.

¹ Multidonatorski poverenički fond za podršku sektoru pravosuđa u Srbiji, Svetska banka, *Analiza prava žrtava i usluga u Srbiji i njihova usklađenost sa Direktivom EU 2012/29/EU*, 2016., dostupno na: http://www.mdtfjss.org.rs/archive//file/VSS%20-%20Final%20Report%20-%2008%2008%202016_SERBIAN.pdf

² Posebno Direktive Evropskog parlamenta i Saveta 2011/36/EU od 5.4.2011. o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti žrtava i Direktive Saveta 2004/81/EZ od 29. aprila 2004. o boravišnim dozvolama za državljane trećih zemalja koji su žrtve trgovine ljudima, ili koji su korišćeni za delovanja kojima se omogućava nezakonito useljenje, koji saraduju sa nadležnim državnim organima

Migrantsko/izbeglička kriza uslovala je i drugačije sagledavanje pozitivnih obaveza država članica međunarodnih konvencija. Tako na primer Komitet za prava deteta Ujedinjenih nacija (u daljem tekstu: UN), u svojim Zaključnim zapažanjima za Srbiju, preporučuje uspostavljanje pravičnih i efikasnih azilnih postupaka, sistematsku identifikaciju dece bez pratnje,³ dok UN Komitet za ljudska prava ukazuje na potrebu da se, između ostalog, ojačaju mere za sprečavanje i borbu protiv trgovine ljudima, s posebnim fokusom na migrante i izbeglice, kao i da se Inspekciji rada i relevantnim koordinacionim telima obezbedi dovoljno sredstava, obuka i pristup za otkrivanje i sprečavanje dečijeg rada⁴ i sl.

3. Na potrebu drugačijeg sagledavanja i delotvornog odgovora Republike Srbije, ukazuju i novi trendovi u oblasti trgovine ljudima, kao što su radna eksploatacija, prinudni/dečiji brakovi, prinuda na vršenje krivičnih dela, prinudno prosjačenje, rizici za decu/migrante koji nisu u pratnji odraslih, rizici za decu u uličnoj situaciji⁵ itd. Svojevrsan putokaz u tom smeru je i sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava, posebno tumačenje pozitivnih obaveza države po čl.4 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.⁶

4. Radi kreiranja pravilnog odgovora na ove izazove pripremljen je i nov strateški okvir. Najvažniji strateški dokument je Strategija prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, posebno ženama i decom i zaštite žrtava 2017-2022. sa Akcionim planom za sprovođenje Strategije za 2017. i 2018. godinu. U Delu IV Prilozi – 1.1 nalazi se Lista usvojenih strateških dokumenata.

5. Proces evropskih integracija Srbije doveo je do ubrzanog prilagođavanja zakonodavnog okvira sa pravnim tekovinama Evropske unije. Lista donetih zakona nalazi se u Delu IV Prilozi – 1.2.

³UN Komitet za prava deteta, *Zaključna zapažanja o kombinovanom drugom i trećem periodičnom izveštaju Republike Srbije*, 2017, dostupna na: <http://www.ljudskaprava.gov.rs/sr/node/143>

⁴ UN Komitet za ljudska prava, *Zaključna zapažanja o trećem periodičnom izveštaju Srbije*, 2017, dostupna na: http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/zakljucna_zapazanja_komitetaccpr_c_srb_co_3_27019_e_srp.pdf

⁵ UN Komitet za prava deteta, *Opšti komentar br. 21 (2017) o deci u uličnoj situaciji*, dostupno na: <http://www.ljudskaprava.gov.rs/sr/node/143>

⁶ *Zabrana ropstva i prinudnog rada*

1. Niko se ne sme držati u ropstvu ili ropskom položaju.

2. Ni od koga se ne može zahtevati da obavlja prinudni ili obavezni rad.

3. Za svrhe ovog člana izraz "prinudni ili obavezni rad" ne obuhvata: a) rad uobičajen u sklopu lišenja slobode određenog u skladu sa odredbama Člana 5 ove Konvencije ili tokom uslovnog otpusta; b) službu vojne prirode ili, u zemljama u kojima se priznaje prigovor savesti, službu koja se zahteva umesto odsluženja vojne obaveze; v) rad koji se iziskuje u slučaju kakve krize ili nesreće koja pretili opstanku ili dobrobiti zajednice; g) rad ili službu koji čine sastavni deo uobičajenih građanskih dužnosti.

6. Ubrzano zakonodavno prilagođavanje praćeno je i promenama na institucionalnom - republičkom i lokalnom nivou.

7. U ovoj oblasti izrađene su sledeće Standardne operativne procedure:⁷

- Standardne operativne procedure - Zaštita dece izbeglica i migranata⁸
- Humanitarno upravljanje granicama - Standardne operativne procedure za granićnu policiju⁹
- U pripremi su i Standardne operativne procedure za prevenciju i zaštitu izbeglica i migranata od rodno zasnovanog nasilja (sa UNFPA).

8. Zbog znaćajnih institucionalnih, zakonodavnih, politićkih promena, ćinjenice da promenjene okolnosti zahtevaju drugaćiji pristup u kreiranju proaktivnog pristupa u identifikaciji, potrebe da se u većoj meri istakne princip zaštite ljudskih prava ųrtava, kroz programe pomoći, podrške i zaštite, pristupilo se izradi novih Standardnih operativnih procedura (u daljem tekstu: Procedure) za postupanje sa ųrtvama trgovine ljudima.

9. Ove Procedure sadrųe pregled aktivnosti koje se tiću identifikacije, upućivanja, podrške i zaštite ųrtava trgovine ljudima, ukljućujući pomoć i podršku ųrtvama trgovine ljudima u krivićnom postupku i ostvarivanju imovinskopravnog zahteva, odnosno u pruųanju pomoći u parnićnom postupku za naknadu ųtete, kao i dobrovoljnog povratka ųrtava i radnji kojima se te aktivnosti realizuju.

Nadalje, njima se u meri u kojoj to dozvoljava postojeći zakonodavni okvir, praktićno transponuju odredbe Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima, zatim preporuke iz Izveštaja o sprovođenju Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima za Srbiju (Prvi i Drugi krug evaluacije), koji je saćinila Grupa eksperata za suzbijanje trgovine ljudima (u daljem tekstu: GRETA), kao i delovi zakonodavstva EU u oblasti prava ųrtava trgovine ljudima i opšteg okvira o zaštiti ųrtava krivićnih dela sa elementima nasilja.

⁷ Navedene procedure predstavljaju smernice za postupanje i njihova primena nije obavezujuća, već preporućena

⁸ Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boraćka i socijalna pitanja, UNICEF i IDEAS, *Standardne operativne procedure - Zaštita dece izbeglica i migranata*, 2016, dostupne na: <https://www.unicef.org/serbia/sites/unicef.org.serbia/files/2018-08/SOP-za-zastitu-dece-izbeglica-i-migranata.pdf>

⁹ Međunarodna organizacija za migracije, *Humanitarno upravljanje granicama - Standardne operativne procedure za granićnu policiju*, 2016, dostupne na: <https://serbia.iom.int/sites/default/files/publications/documents/Humanitarno%20upravljanje%20granica%20ma.pdf>

I DEO – OPŠTE NAPOMENE

1. Cilj

Jačanje partnerstva svih relevantnih aktera na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou, u zaštiti ljudskih prava žrtava trgovine ljudima, posebno radi:

- Unapređenja identifikacije žrtava trgovine ljudima,
- Unapređenja pomoći i zaštite žrtava trgovine ljudima.

2. Primena

Procedure se primenjuju se na sve oblike trgovine ljudima, kako na nacionalnom nivou, tako i u prekograničnim situacijama.

Žrtvi trgovine ljudima nudi se i pruža - ako se sa tim saglasi - pomoć, zaštita i podrška čim se pretpostavi da je reč o žrtvi ovog krivičnog dela. Pomoć, zaštita i podrška, opisani ovim Procedurama na raspolaganju su joj pre, za vreme i određeno vreme nakon okončanja krivičnog postupka, pa i onda kada krivični postupak nije ni pokrenut.¹⁰

Identifikacija, pružanje pomoći, podrške i zaštite pretpostavljenih i identifikovanih žrtava trgovine ljudima ne dovode u pitanje ovlašćenja organa postupka u predistražnom i krivičnom postupku.

Zakonom o sprečavanju nasilja u porodici predviđeno je da se osim saradnje u cilju sprečavanja nasilja u porodici ovaj zakon primenjuje i na saradnju državnih organa i ustanova u krivičnim postupcima i za druga krivična dela koja su taksativno navedena u čl. 4. Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, između kojih je u tački 17. navedeno i krivično delo trgovina ljudima.¹¹

Procedure imaju svoje uporište u zakonodavstvu Republike Srbije, kao i u najboljoj praksi, na međunarodnom i nacionalnom nivou.

Procedure sadrže pet poglavlja,¹² kojima se utvrđuju specifične aktivnosti i radnje prilikom:

1. Preliminarne identifikacije i upućivanja pretpostavljenih žrtava,
2. Formalne identifikacije žrtava trgovine ljudima,
3. Podrške i zaštite žrtava trgovine ljudima,

¹⁰ Čl.11 Direktive 2011/36/EU Evropskog Parlamenta i Saveta od 5.aprila 2011. o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti žrtava

¹¹ Čl.4. Zakona o sprečavanju nasilja u porodici

¹² Grupisane prema Konvenciji Saveta Evrope (Glava III – Mere za zaštitu i unapređenje prava žrtava, kojima se garantuje ravnopravnost polova, Glave V – Istraga, krivično gonjenje i proceduralno pravo)

4. Pomoći i podrške žrtvama trgovine ljudima u krivičnom postupku i ostvarivanju imovinskopravnog zahteva, odnosno u parničnom postupku za naknadu štete,¹³ kao i
5. Dobrovoljnog povratka žrtava trgovine ljudima.

U svakom od navedenih poglavlja pružaju se odgovori na sledeća pitanja:

KO će biti odgovoran za različite opisane radnje?

ŠTA (koje) radnje treba preduzeti?

KADA primeniti te radnje?

KAKO će se izvršavati opisane radnje, kao i kako će se odvijati saradnja između različitih relevantnih aktera?

Praćenje i ocenu primene ovih Procedura vrši Kancelarija za koordinaciju aktivnosti u borbi protiv trgovine ljudima u Direkciji policije, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, Nacionalni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima i Radna grupa za sprovođenje i praćenje Strategije prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, posebno ženama i decom i zaštite žrtava 2017-2022. godine. Praćenje i ocena primene vrši se na osnovu svih prikupljenih i dostupnih podataka svih učesnika uključenih u identifikaciju, podršku i zaštitu žrtava, a kad god je to moguće i uz angažovanje nezavisnog spoljnog evaluatora.

Kancelarija za koordinaciju aktivnosti u borbi protiv trgovine ljudima, Nacionalni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima i Radna grupa za sprovođenje i praćenje Strategije prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, posebno ženama i decom i zaštite žrtava 2017-2022. godine, promovisaće uspostavljeno partnerstvo nadležnih državnih organa i organizacija civilnog društva (u daljem tekstu: OCD), u oblasti kreiranja politika, ali i na svakodnevnom operativnom nivou. Posebno, ovi akteri će inicirati dalje unapređenje multidisciplinarnog odgovora u oblasti borbe protiv trgovine ljudima, tako što će se zalagati za unapređenje zakonodavnog i institucionalnog okvira i jačanje sistema nacionalne koordinacije, kroz formalizovanu saradnju organa vlasti, OCD, međunarodnih organizacija, akademske zajednice, privatnog sektora, udruženja poslodavaca, sindikata i medija.

3. Značenje izraza

¹³ Nije ratifikovana Evropska konvencija o kompenzaciji žrtava krivičnih dela sa elementima nasilja, niti je formiran poseban državni fond za naknadu štete žrtvama krivičnih dela sa elementima nasilja.

Svi izrazi u ovim Procedurama imaju jednako rodno značenje, bez obzira da li se koriste u muškom ili ženskom rodu i odnose se podjednako na muški i na ženski rod. Pojedini upotrebljeni izrazi imaju sledeće značenje:

1. „trgovina ljudima“ je vrbovanje, prevoz, prebacivanje, predaja, prodaja, kupovina, posredovanje u prodaji, skrivanje ili držanje drugog lica, uz primenu sile ili pretnje, dovodenjem u zabludu ili održavanjem u zabludi, zloupotrebom ovlašćenja, poverenja, odnosa zavisnosti, teških prilika drugog, zadržavanjem ličnih isprava ili davanjem ili primanjem novca ili druge koristi, u cilju eksploatacije njegovog rada, prinudnog rada, vršenja krivičnih dela, prostitucije ili druge vrste seksualne eksploatacije, prosjačenja, upotrebe u pornografske svrhe, uspostavljanja ropskog ili njemu sličnog odnosa, radi oduzimanja organa ili dela tela ili radi korišćenja u oružanim sukobima;¹⁴

Vrbovanje, prevoz, prebacivanje, predaja, prodaja, kupovina, posredovanje u prodaji, skrivanje ili držanje maloletnog lica, radi iskorišćavanja, predstavlja krivično delo trgovina ljudima i kad nije upotrebljena sila, pretnja ili neki drugi od navedenih načina izvršenja iz čl. 388 st.(1) Krivičnog zakonika (u daljem tekstu: KZ);¹⁵

2. „dete“ je svako lice mlađe od 18 godina;^{16,17}
3. „žrtva trgovine ljudima“ je svako fizičko lice podvrgnuto trgovini ljudima;¹⁸
4. „pretpostavljena žrtva trgovine ljudima“ je svako fizičko lice za koje se pretpostavlja da je žrtva trgovine ljudima, ali koje nije formalno identifikovano od strane Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima (u daljem tekstu: Centar) do okončanja postupka identifikacije ili koje je odbilo da bude formalno identifikovano kao takvo;¹⁹
5. „identifikovana žrtva trgovine ljudima“ je fizičko lice koje je u postupku identifikacije od strane Centra, prepoznato kao žrtva trgovine ljudima;
6. „informisani pristanak pretpostavljene i identifikovane žrtve trgovine ljudima“ podrazumeva da je žrtva dobila sve relevantne informacije, pre nego što je pristala da nešto dobrovoljno učini. Informisani pristanak pretpostavljene i identifikovane

¹⁴ Prema čl.388.st. (1) Krivičnog zakonika

¹⁵ Shodno čl.388.st. (2) KZ

¹⁶ Definicija preuzeta iz čl. 1. Konvencije o pravima deteta

¹⁷ Prema čl.112. KZ:

(8) Detetom se smatra lice koje nije navršilo četrnaest godina.

(9) Maloletnikom se smatra lice koje je navršilo četrnaest godina, a nije navršilo osamnaest godina.

(10) Maloletnim licem smatra se lice koje nije navršilo osamnaest godina.

¹⁸Saglasno definiciji u Strategiji prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, posebno ženama i decom i zaštite žrtava 2017-2022. Godine. Usaglašeno i sa definicijom iz čl. 4 Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima

¹⁹Usklađeno sa čl.11 Direktive 2011/36/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 5.4.2011. o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti žrtava

žrtve trgovine ljudima je ključni preduslov za sprovođenje svih aktivnosti predviđenih ovim Procedurama;

7. „dete bez pratnje“ (ili maloletnik bez pratnje) je, kao što je definisano u članu 1 Konvencije o pravima deteta, dete odvojeno od oba roditelja i drugih rođaka, i o kome nijedno odraslo lice ne brine, a koje bi, bilo po zakonu ili po običajima, za to bilo odgovorno.
8. „razdvojeno dete“ je, kao što je definisano u članu 1 Konvencije, dete odvojeno od oba roditelja ili od svojih prethodnih pravnih staratelja ili staratelja po običaju, ali ne nužno i odvojeno od svojih rođaka. Stoga ovo dete može biti i dete koje ima pratnju od strane drugog odraslog člana porodice.²⁰
9. „posebno ugrožena lica“, shodno odredbama Zakona o strancima su: osobe sa invaliditetom, starija lica, trudnice, samohrani roditelji maloletne dece, žrtve mučenja, silovanja ili nekog drugog oblika teškog nasilja (uključujući i nasilje u porodici i partnerskim odnosima koje može biti uzrokovano polom, rodom, seksualnom orijentacijom i rodnim identitetom), žrtve trgovine ljudima, osobe koje se u svojoj zemlji suočavaju sa opasnošću od mučenja, nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja zbog svoje seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, maloletnici i maloletnici bez pratnje;²¹
10. „posebno osetljive društvene grupe“ su: grupe lica ili pojedinci, pripadnici grupe koji su, s obzirom na njihovo lično svojstvo, naročito često izloženi kršenju ljudskih prava i drugih prava utvrđenih zakonom.²²

4. Partnerstvo i odgovornost u borbi protiv trgovine ljudima

Partneri u zaštiti ljudskih prava žrtava trgovine ljudima na nacionalnom nivou: organi vlasti,²³ OCD, međunarodne organizacije, akademska zajednica, mediji, udruženja poslodavaca, sindikati i privatni sektor, saraduju u skladu sa zakonom i deluju u dobroj veri i sa punom odgovornošću za postupke koje preduzimaju, svesni važnosti svog postupanja za žrtvu trgovine ljudima i posledica koje po nju može imati njihovo postupanje.

²⁰ Definicije iz t.7. i 8. preuzete su iz *Opšteg komentara br. 6 (2005) za postupanje sa decom bez pratnje i razdvojenom decom van zemlje* UN Komiteta za prava deteta, dostupno na: <https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/GC6.pdf>

²¹ Definicije 9. preuzeta je iz čl. 3. Zakona o strancima

²² Prema *Strategiji prevencije i zaštite od diskriminacije*, str.3

²³ Organ vlasti je državni organ, organ teritorijalne autonomije i jedinice lokalne samouprave, odnosno drugi organ ili organizacija kojoj je povereno vršenje javnih ovlašćenja

a. Uloge partnera

Savet Vlade Republike Srbije za borbu protiv trgovine ljudima je najznačajnije institucionalno telo u Republici Srbiji za borbu protiv trgovine ljudima, na strateškom nivou, koje predstavlja stručno i savetodavno telo Vlade.²⁴ Savetom predsedava ministar nadležan za unutrašnje poslove, a čine ga članovi Vlade: ministar nadležan za poslove finansija, ministar nadležan za poslove prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, ministar nadležan za poslove rada, zapošljavanja, boračka i socijalna pitanja, ministar nadležan za poslove zdravlja, i ministar nadležan za poslove pravde.

Radnu grupu za sprovođenje i praćenje Strategije prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, posebno ženama i decom i zaštite žrtava 2017-2022. godine, obrazovanu Rešenjem predsednika Saveta, čine predstavnici ministarstava i državnih organa, čiji je rad od važnosti za sprovođenje Strategije, uz ravnopravno učešće OCD (Udruženje ASTRA i Udruženje Atina)²⁵ i predstavnika Crvenog krsta Srbije.

Prepoznajući višedecenijsku predanost i razvijenu ekspertizu OCD u promociji, unapređenju i zaštiti ljudskih prava, posebno ljudskih prava žrtava trgovine ljudima, a u kontekstu građenja partnerstva i multidisciplinarnog odgovora na fenomen trgovine ljudima, posebno se ističe važnost uloge OCD u svim oblastima borbe protiv trgovine ljudima.

Rešenjem Vlade Republike Srbije,²⁶ imenovan je Nacionalni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima.

Odlukom Vlade Republike Srbije,²⁷ donetoj na osnovu Zakona o socijalnoj zaštiti, osnovan je Centar, koji se sastoji iz dve organizacione jedinice: Službe za koordinaciju zaštite žrtava trgovine ljudima i Prihvatišta za žrtve trgovine ljudima.²⁸

²⁴ Shodno Odluci o obrazovanju Saveta za borbu protiv trgovine ljudima („Sl.glasnik RS“ br. 92/2017), Savet je obrazovan radi: *koordinacije nacionalnih i međunarodnih aktivnosti za borbu protiv trgovine ljudima, razmatranja izveštaja relevantnih tela međunarodne zajednice o trgovini ljudima, zauzimanja stavova i predlaganja mera za sprovođenje preporuka od strane međunarodnih tela u borbi protiv trgovine ljudima, praćenja i ocenjivanja napretka u sprovođenju Strategije prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, posebno ženama i decom i zaštite žrtava 2017-2022. i Akcionog plana za sprovođenje Strategije, usklađivanja postupanja nadležnih državnih organa i drugih organizacija i institucija koja su od značaja za borbu protiv trgovine ljudima i predlaganja mera za rešavanje uočenih problema i angažovanja potrebnih resursa.*

²⁵ Trenutno su izabrana dva, od predviđenih pet predstavnika OCD, koji se biraju u saradnji sa Kancelarijom za saradnju sa civilnim društvom

²⁶ „Sl.glasnik RS“ br. 90/2017

²⁷ „Sl.glasnik RS“ br. 35/2012

²⁸ U vreme izrade Nacrta ovo Prihvatište nije u funkciji

Reforma u Ministarstvu unutrašnjih poslova (u daljem tekstu: MUP) donela je i odgovarajuće strateške i operativne promene. Na strateškom nivou u okviru sedišta Direkcije policije²⁹ obrazovana je Kancelarija za koordinaciju aktivnosti u borbi protiv trgovine ljudima na nacionalnom nivou sa multidisciplinarnim pristupom. Na operativnom nivou reformom organizacionih jedinica MUP, koje se bave suzbijanjem trgovine ljudima i izmenom sistematizacije radnih mesta, nadležnost za postupanje u slučajevima trgovine ljudima iz Uprave granične policije prešla je u Upravu kriminalističke policije, odnosno unapređeni su organizacioni kapaciteti Uprave kriminalističke policije u borbi protiv trgovine ljudima. U okviru Službe za borbu protiv organizovanog kriminala formirano je Odeljenje za suzbijanje trgovine ljudima i krijumčarenja ljudi.³⁰ U okviru Policijske uprave za Grad Beograd, u Upravi kriminalističke policije, Odeljenju za suzbijanje krvnih, seksualnih, saobraćajnih delikata i trgovine ljudima – formirano je III Odeljenje, u okviru koga je Odsek za suzbijanje trgovine i krijumčarenja ljudi, dok su u policijskim upravama u Novom Sadu i Nišu formirani Odseci za suzbijanje trgovine ljudima i krijumčarenje ljudi. U ostalim područnim policijskim upravama, u zavisnosti od njihove kategorizacije, formirane su grupe za suzbijanje trgovine ljudima ili su opredeljeni kriminalistički inspektori koji se bave problematikom suzbijanja trgovine ljudima.

Uprava granične policije kao organizaciona jedinica Direkcije policije, obavlja poslove: nadzora državne granice, granične provere, podizanja nivoa bezbednosti na aerodromima i međunarodnom plovnom putu na rekama Dunav, Tisa i Sava; suzbijanja prekograničnog kriminala; analize rizika; kontrole kretanja i boravka stranaca; efikasnije zaštite stranih žrtava trgovine ljudima i ranjivih kategorija izbeglica i migranata; azila; kontrole zakonitosti u radu i logistike.

U procesnom delu, izdvaja se važnost javnog tužilaštva i sudova:

Javno tužilaštvo je *samostalni državni organ koji goni učinioce krivičnih dela i drugih kažnjivih dela i preduzima mere za zaštitu ustavnosti i zakonitosti.*³¹

Od 1.1.2010. godine, uspostavljena je nova tužilačka mreža, tako da danas sistem javnog tužilaštva čine Republičko javno tužilaštvo, apelaciona javna tužilaštva (u Beogradu, Novom Sadu, Nišu i Kragujevcu), viša javna tužilaštva,³² osnovna javna tužilaštva i

²⁹ Policija, u smislu Zakona o policiji, predstavlja *organizovan način obavljanja zakonom uređenih poslova, koju čine policijski službenici koji, u obavljanju policijskih i drugih unutrašnjih poslova, štite i unapređuju bezbednost građana i imovine, poštujući Ustavom zajemčena ljudska i manjinska prava i slobode i druge zaštićene vrednosti u demokratskom društvu, uz mogućnost upotrebe sredstava prinude u skladu sa Ustavom i zakonom.*

³⁰ Ovo Odeljenje u svom sastavu ima tri odseka, i to: Odsek za koordinaciju, analizu i prevenciju trgovine ljudima, koji obavlja poslove vezane za koordinaciju rada i razmenu podataka po liniji rada trgovine ljudima na međunarodnom i nacionalnom nivou i praćenje realizacije predmeta operativnog rada i operativnih obrada; Odsek za suzbijanje trgovine ljudima, koji obavlja poslove za otkrivanje svih oblika trgovine ljudima, suzbijanje i sprečavanje krivičnog dela trgovina ljudima, izvršenih od strane organizovanih kriminalnih grupa, kriminalnih grupa i pojedinaca, kao i Odsek za suzbijanje krijumčarenja ljudi, koji obavlja poslove rasvetljavanja krivičnog dela krijumčarenja ljudi počinjenog od strane organizovanih kriminalnih grupa i kriminalnih grupa.

³¹ Shodno čl. 2. st.1. Zakona o javnom tužilaštvu

³² Za postupanje u predmetima krivičnih dela, na osnovu Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa za borbu protiv visokotehnološkog kriminala, nadležno je Više javno tužilaštvo u Beogradu za teritoriju

tužilaštva posebne nadležnosti (Tužilaštvo za organizovani kriminal i Tužilaštvo za ratne zločine).

U višim javnim tužilaštvima su od 2012. godine određeni tužioci - kontakt osobe za predmete trgovine ljudima, koji postupaju i koordinišu rad u ovoj oblasti.

Sudovi su *samostalni i nezavisni državni organi koji štite slobode i prava građana, zakonom utvrđena prava i interese pravnih subjekata i obezbeđuju ustavnost i zakonitost.*³³

Godine 2010. je izvršena reforma pravosuđa, te su osnovani novi sudovi opšte i posebne nadležnosti koji su počeli sa radom dana 01.01.2010. godine, dok su shodno izmenama Zakona o uređenju sudova i Zakona o sedištima i područjima sudova i javnih tužilaštava - novi sudovi počeli sa radom dana 01.01.2014. godine.

U kontekstu institucionalnog odgovora ističe se i uloga sledećih aktera:

- Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, zbog ukupne nadležnosti shodno čl. 16. Zakona o ministarstvima, između ostalog, obavljanje poslova državne uprave koji se odnose na: inspekcijski nadzor u oblasti radnih odnosa i bezbednosti i zdravlja na radu, sistem socijalne zaštite, sistem porodičnopravne zaštite, ostvarivanje prava i integraciju izbeglih i raseljenih lica, povratnika po osnovu sporazuma o readmisiji, romskog stanovništva i drugih socijalno ugroženih grupa. U obavljanju inspekcijskog nadzora u oblasti radnih odnosa od posebne važnosti je uloga Inspektorata za rad,³⁴ i to u preliminarnoj identifikaciji i upućivanju pretpostavljenih žrtava trgovine ljudima (u kontekstu radne eksploatacije);
- Komesarijata za izbeglice i migracije (u daljem tekstu: KIRS) koji je nakon usvajanja Zakona o upravljanju migracijama³⁵ preuzeo nove odgovornosti vezane za upravljanje migracijama. Zakon o azilu i privremenoj zaštiti dalje je proširio nadležnosti KIRS-a na obezbeđenje materijalnih uslova za prihvatanje tražilaca azila, privremenog smeštaja lica kojima je odobreno pravo na azil, sprovođenje programa dobrovoljnog povratka stranca čiji je zahtev za azil odbijen ili odbačen ili ako je postupak azila obustavljen i drugih lica u sistemu azila i privremene zaštite, kao i sprovođenje programa integracije lica kojima je odobreno pravo na azil;

Republike Srbije, u kome je obrazovano posebno odeljenje za borbu protiv visokotehnološkog kriminala odnosno Posebno tužilaštvo.

³³ Shodno čl.1. st.1. Zakona uređenju sudova

³⁴ Shodno ovlašćenjima koja proističu iz Zakona o inspekcijskom nadzoru, Zakona o radu, Pravilnika o obliku i načinu vršenja unutrašnje kontrole inspekcije u oblasti radnih odnosa i bezbednosti i zdravlja na radu i u oblasti socijalne zaštite („Sl. glasnik RS“, br. 118/2017) i drugim zakonskim i podzakonskim aktima

³⁵ Shodno čl.9. i 10. tog Zakona

- Ministarstva spoljnih poslova (u daljem tekstu: MSP), koji, pored ostalog, ima mandat vezan za zaštitu i pomoć građanima Srbije u inostranstvu (preko mreže diplomatsko-konzularnih predstavništava);
- Ministarstva finansija (posebno u delu utvrđivanja politike javnih rashoda, upravljanja raspoloživim sredstvima javnih finansija, Uprave carina i Uprave za sprečavanje pranja novca, kao centralnog organa u sistemu borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma);
- Ministarstva pravde u delu pripreme odgovarajućih zakona, sprovođenja programa zaštite učesnika u krivičnom postupku, izvršenja krivičnih sankcija, upravljanja oduzetom imovinom, međunarodne pravne pomoći itd.;
- Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja;
- Ministarstva zdravlja;
- Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave, posebno u odnosu na nadležnost u sistemu lokalne samouprave;
- Ministarstva omladine i sporta;
- Ministarstva kulture i informisanja;
- Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacija (Sektor tržišne inspekcije);³⁶
- Nezavisnih institucija, posebno: Zaštitnika građana, Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, kao i Regulatornog tela za elektronske medije;³⁷
- Kancelarije za ljudska i manjinska prava, koja vrši stručne poslove za Vladu i relevantna ministarstva, a odnose se na: zaštitu i unapređenje ljudskih i manjinskih prava, praćenje usklađenosti nacionalnih zakona sa međunarodnim ugovorima i međunarodnim dokumentima o ljudskim i manjinskim pravima;
- Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom, koja predstavlja institucionalni mehanizam za podršku i razvoj civilnog dijaloga između Vladinih institucija i organizacija civilnog društva.

5. Zaštita podataka o ličnosti

³⁶ Prema definisanim nadležnostima iz Zakona o ministarstvima, shodno ovlašćenjima koja proističu iz Zakona o inspekcijском nadzoru i drugih zakonskih i podzakonskih akata

³⁷ Samostalna nezavisna regulatorna organizacija, koja vrši javna ovlašćenja radi delotvornog sprovođenja utvrđene politike u oblasti pružanja medijskih usluga u Srbiji

Organi vlasti, OCD i međunarodne organizacije koji učestvuju u identifikaciji, upućivanju, pružanju pomoći i podrške žrtavama trgovine ljudima, dužni su da štite podatke o ličnosti, prema Zakonu o zaštiti podataka o ličnosti.

Budući da nacionalni i prekogranični mehanizmi identifikacije, upućivanja, podrške i zaštite žrtava trgovine ljudima uključuju i značajno prikupljanje i obradu podataka o ličnosti, što posledično može dovesti i do narušavanja privatnosti žrtava trgovine ljudima, važno je uspostaviti punu primenu čl. 8 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda o pravu na poštovanje privatnog i porodičnog života.³⁸

Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života i zaštita podataka o ličnosti su povezani pojmovi, na šta ukazuje i praksa Evropskog suda za ljudska prava.³⁹ *Zaštita podataka o ličnosti se smatra savremenim i aktivnim pravom, koje se sprovodi tako što se uspostavlja sistem kontrole i ravnoteže, kada je reč o obradi podataka o ličnosti.*⁴⁰

Kada je reč o podacima o ličnosti, koje prikupljaju i obrađuju policija i pravosudni organi *obrada tih podataka mora uvek biti adekvatna, relevantna i ograničena u odnosu na svrhu.*⁴¹

OCD kao učesnici u identifikaciji, upućivanju, pružanju pomoći i podrške žrtavama trgovine mogu koristiti Priručnik o izazovima u zaštiti podataka o ličnosti,⁴² koji im pruža odgovarajuće preporuke za postupanje u ovoj oblasti.

U avgustu 2019. godine započinje primena novog Zakona o zaštiti podataka o ličnosti sa pratećim podzakonskim aktima, dok se proces usklađivanja sa pravnim tekovinama EU⁴³ nastavlja.

³⁸ 1. Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javne vlasti neće se mešati u vršenje ovog prava sem ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, javne bezbednosti ili ekonomske dobrobiti zemlje, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

³⁹ Council of Europe and EU Fundamental Rights Agency, *Handbook on European data protection law - 2018 edition*, dostupno na: <http://fra.europa.eu/en/publication/2018/handbook-european-data-protection-law>

⁴⁰ Isto, str.19

⁴¹ EUROPOL JOINT SUPERVISORY BODY, *VICTIMS OF TRAFFICKING IN HUMAN BEING: A data protection perspective*, 2015, dostupno na:

<https://www.dataprotectionauthority.be/sites/privacycommission/files/documents/victims%20of%20thb.pdf>

⁴² KOK e.V., *Data Protection Challenges in Anti-Trafficking Policies: A Practical Guide*, 2015., dostupno na: https://www.dataact-project.org/fileadmin/user_upload/pdf/datAct_engl_Online.pdf

⁴³ Usvajena je Uredba 2016/679/EU, od 27. aprila 2016. godine, Evropskog Parlamenta i Saveta o zaštiti lica u vezi sa obradom podataka o ličnosti i o slobodnom kretanju takvih podataka, kao i Direktiva 2016/680/EU Evropskog Parlamenta i Saveta, od 27. aprila 2016. godine, o zaštiti pojedinaca u vezi sa obradom podataka o ličnosti od strane nadležnih organa u svrhu sprečavanja, istrage, otkrivanja ili gonjenja za krivična dela ili izvršavanja krivičnih sankcija i o slobodnom kretanju tih podataka.

Shodno čl.3. Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, rukovalac podataka je *fizičko ili pravno lice, odnosno organ vlasti koji obrađuje podatke*, što znači da svi akteri koji su uključeni u postupke identifikacije, upućivanja, pomoći, podrške i zaštite žrtava trgovine ljudima:

- *moraju preduzeti sve potrebne tehničke, kadrovske i organizacione mere zaštite podataka, u skladu sa utvrđenim standardima i postupcima, a koje su potrebne da bi se podaci zaštitili od gubitka, uništenja, nedopuštenog pristupa, neovlašćenih promene, objavljivanja i svake zloupotrebe, kao i da utvrdi obavezu lica koja su zaposlena na obradi, da čuvaju tajnost podataka,*
- *dužni su da obrazuju, vode i ažuriraju evidenciju o obradi podataka koja sadrži elemente iz čl. 48. Zakona, sve u skladu sa Uredbom o obrascu za vođenje evidencije o obradi podataka o ličnosti („Službeni glasnik RS“ br. 50/09).⁴⁴*

Iako nisu direktno uključeni u aktivnosti predviđene ovim Procedurama, mediji,⁴⁵ a posebno javni medijski servisi, Javna medijska ustanova „Radio-televizija Srbije“ i Javna medijska ustanova „Radio-televizija Vojvodine“,⁴⁶ imaju važnu ulogu u podizanju svesti i obezbeđenju šire podrške društva svim akterima u borbi protiv trgovine ljudima. Ipak, sloboda medijskog izražavanja podleže određenim ograničenjima i to u odnosu na prava i interese ličnosti o kojima izveštavaju i pišu. Čl.11 Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima⁴⁷ štiti privatni život i identitet žrtava trgovine ljudima. Takođe, prema čl.

⁴⁴ Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, *Obaveze rukovaoca zbirki podataka*, dostupno na: <https://www.poverenik.rs/sr-yu/za%C5%A1tita-podataka/obaveze-rukovalaca-podatacima.html>

⁴⁵ Prema čl.29. Zakona o javnom informisanju:

Medij je sredstvo javnog obaveštavanja koje rečima, slikom, odnosno zvukom prenosi urednički oblikovane informacije, ideje i mišljenja i druge sadržaje namenjene javnoj distribuciji i neodređenom broju korisnika.

Pod medijem se u smislu ovog zakona naročito podrazumevaju dnevne i periodične novine, servis novinske agencije, radio-program i televizijski program i elektronska izdanja tih medija, kao i samostalna elektronska izdanja (uređivački oblikovane internet stranice ili internet portali), a koji su registrovani u Registru medija, u skladu sa ovim zakonom.

⁴⁶ Prema čl. 7. stav 1. Zakona o javnim medijskim servisima:

Javni interes, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast javnog informisanja, koji javni medijski servis ostvaruje kroz svoje programske sadržaje je:

2) poštovanje i predstavljanje osnovnih ljudskih prava i sloboda, demokratskih vrednosti i institucija i unapređivanje kulture javnog dijaloga;

3) poštovanje privatnosti, dostojanstva, ugleda, časti i drugih osnovnih prava i sloboda čoveka;

⁴⁷ 1. *Svaka strana ugovornica treba da zaštiti privatni život i identitet žrtava. Lični podaci o njima treba da se čuvaju i koriste u skladu sa uslovima predviđenim Konvencijom o zaštiti pojedinaca u pogledu automatske obrade ličnih podataka (ETS br. 108).*

2. Svaka strana ugovornica treba da usvoji mere kojima će posebno da osigura da identitet ili podaci koji omogućavaju identifikaciju deteta koje je žrtva trgovine ljudima, ne budu javno objavljeni putem medija, ili na bilo koji drugi način, osim u izuzetnim slučajevima, u cilju lakšeg pronalaženja članova porodice ili da se na drugi način obezbedi dobrobit i zaštita deteta.

3. Svaka strana ugovornica treba da razmotri donošenje mera, u skladu sa članom 10. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda prema tumačenju Evropskog suda za ljudska prava, čiji je cilj podsticanje

79.st.1. Zakona o javnom informisanju: *Dostojanstvo ličnosti (čast, ugled, odnosno pijeitet) lica na koje se odnosi informacija pravno je zaštićeno, dok se prema čl. 80. Zakona, podaci iz privatnog života, lični pisani zapisi, zapisi lika i glasa, ne mogu objavljivati bez pristanka onog na koga se odnose, osim izuzetaka predviđenih čl. 82. tog Zakona (kada je javni interes podređen privatnom).*

II DEO – STANDARDNE OPERATIVNE PROCEDURE

medija na zaštitu privatnog života i identiteta žrtava putem medijske samoregulacije ili regulatornih ili koregulatornih mera.

Svi su dužni da prijavljuju krivična dela za koja se goni po službenoj dužnosti, o kojima su obavešteni ili su za njih saznali na drugi način.⁴⁸

Službena i odgovorna lica⁴⁹ mogu biti krivično odgovorna u slučaju neprijavlivanja krivičnog dela trgovine ljudima, saglasno čl. 332. KZ.⁵⁰

I PROCEDURA – PRELIMINARNA IDENTIFIKACIJA I UPUĆIVANJE

KO SU UČESNICI U PRELIMINARNOJ IDENTIFIKACIJI I UPUĆIVANJU:

Učesnici u preliminarnoj identifikaciji i upućivanju žrtava trgovine ljudima su:⁵¹

⁴⁸ Državni i drugi organi, pravna i fizička lica prijavljuju krivična dela za koja se goni po službenoj dužnosti, o kojima su obavešteni ili za njih saznaju na drugi način.

⁴⁹ Shodno čl. 112.st.3. KZ, službenim licem se smatra:

- 1) lice koje u državnom organu vrši službene dužnosti;
- 2) izabrano, imenovano ili postavljeno lice u državnom organu, organu lokalne samouprave ili lice koje stalno ili povremeno vrši službene dužnosti ili službene funkcije u tim organima;
- 3) javni beležnik, javni izvršitelj i arbitar, kao i lice u ustanovi, preduzeću ili drugom subjektu, kojem je povereno vršenje javnih ovlašćenja, koje odlučuje o pravima, obavezama ili interesima fizičkih ili pravnih lica ili o javnom interesu;

- 4) službenim licem smatra se i lice kojem je faktički povereno vršenje pojedinih službenih dužnosti ili poslova;

Shodno čl.112.st.5. KZ:

Odgovornim licem se smatra lice koje na osnovu zakona, propisa ili ovlašćenja vrši određene poslove upravljanja, nadzora ili druge poslove iz delatnosti pravnog lica, kao i lice kome je faktički povereno obavljanje tih poslova.

Odgovornim licem smatra se i službeno lice kad su u pitanju krivična dela kod kojih je kao izvršilac označeno odgovorno lice, a u ovom zakoniku nisu predviđena u glavi o krivičnim delima protiv službene dužnosti, odnosno kao krivična dela službenog lica.

⁵⁰ Čl.332. KZ:

(1) Ko zna da je neko lice učinilo krivično delo za koje se po zakonu može izreći zatvor od trideset do četrdeset godina ili zna samo da je takvo delo učinjeno pa to ne prijavi pre nego što su delo, odnosno učinilac otkriveni, kazniće se zatvorom do tri godine.

(2) Službeno ili odgovorno lice koje svesno propusti da prijavi krivično delo za koje je saznalo u vršenju svoje dužnosti, ako se za to delo po zakonu može izreći pet godina zatvora ili teža kazna, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina.

(3) Službeno ili odgovorno lice koje svesno propusti da prijavi krivično delo svog podređenog koje je on učinio pri vršenju svoje službene, vojne ili radne obaveze, ako se za to delo po zakonu može izreći zatvor od trideset do četrdeset godina, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.

(4) Za neprijavlivanje krivičnog dela ili učinioca iz st. 1. i 2. ovog člana neće se kazniti lice kojem je učinilac supružnik ili sa kojim živi u trajnoj vanbračnoj zajednici, srodnik po krvi u pravoj liniji, brat ili sestra, usvojenik ili usvojenik, kao i supružnik nekog od navedenih lica, odnosno lice koje sa nekim od njih živi u trajnoj vanbračnoj zajednici, kao i branilac, lekar ili verski ispovednik učinioca.

⁵¹ Redosled uređen prema izvorima prijava podnetih Centra u poslednje tri godine. Izvor: OSNOVNI STATISTIČKI IZVEŠTAJ O IDENTIFIKACIJI ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA za 2017 godinu, dostupno na: <http://www.centarzztlj.rs/images/stat/17/2017%20Statisticki%20izvestaj.pdf>, OSNOVNI STATISTIČKI IZVEŠTAJ O IDENTIFIKACIJI ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA za 2016. godinu, dostupno na: <http://www.centarzztlj.rs/images/stat/16/Statisticki%20izvestaj%20za%202016%20godinu.pdf> i

1. zaposleni u MUP-u,
2. zaposleni u centrima za socijalni rad (u daljem tekstu:CSR) i ustanovama socijalne zaštite,⁵²
3. aktivisti OCD,
4. zaposleni u međunarodnim nevladinim i vladinim organizacijama,
5. zaposleni u ustanovama u oblasti dečije zaštite, obrazovanja, vaspitanja i zdravlja,⁵³
6. javni tužioci, sudije u sudovima opšte nadležnosti i prekršajnim sudovima,
7. zaposleni u centru za azil ili u drugim objektima za smeštaj tražilaca azila KIRS-a,
8. zaposleni u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Republike Srbije u inostranstvu,
9. zaposleni u inspekcijama rada (Inspektorat za rad u sastavu Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja) i tržišnoj inspekciji (Sektor tržišne inspekcije pri Ministarstvu trgovine, turizma i telekomunikacija),
10. zaposleni u drugim organima javne vlasti i svim drugim prethodno nepomenutim pravnim licima, kao i
11. fizička lica.

Na lokalnom nivou posebno važnu ulogu u preliminarnoj identifikaciji i upućivanju imaju lokalni mehanizmi, i to:

- Lokalni timovi za borbu protiv trgovine ljudima,
- Lokalni saveti za migracije,
- Lokalni saveti za bezbednost,
- Lokalni mehanizam za sprečavanje nasilja u porodici,
- Lokalni mehanizmi u obrazovnim ustanovama,
- Lokalni mehanizmi za rodnu ravnopravnost,
- Lokalni mehanizmi za socijalno uključivanje Roma i Romkinja, kao i
- drugi lokalni mehanizmi.

Učesnici u preliminarnoj identifikaciji i upućivanju obratiće naročitu pažnju na „posebno ugrožena lica“ i „posebno osetljive društvene grupe“.

U postupku preliminarne identifikacije učesnici mogu koristiti postojeće indikatore⁵⁴ za prepoznavanje rizika od trgovine ljudima:

OSNOVNI STATISTIČKI IZVEŠTAJ O IDENTIFIKACIJI ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA za 2015. godinu, dostupno na: <http://www.centarzztlj.rs/images/stat/15/Statisticki%20izvestaj%20za%202015.%20godinu.pdf>

⁵² Tako Uputstvo ministra za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja od 26.jula 2017., upućeno centrima za socijalni rad, ustanovama socijalne zaštite za smeštaj korisnika i drugim pružaocima usluga za primenu pokazatelja za preliminarnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima i postupanje u slučaju sumnje da je korisnik žrtva trgovine ljudima, ukazuje na obaveznost primene indikatora za preliminarnu identifikaciju žrtava

⁵³

- a) Indikatore trgovine ljudima Kancelarije UN za pitanja droge i kriminala (UNODC),
- b) Indikatore trgovine ljudima Međunarodne organizacije rada (MOR),
- v) Indikatore za preliminarnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima za sistem socijalne zaštite za decu,
- g) Indikatore za preliminarnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima za sistem socijalne zaštite za odrasle,
- d) Indikatore za preliminarnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima za sistem obrazovanja,
- đ) Indikatore za preliminarnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima za policiju.

ŠTA UČESNICI U PRELIMINARNOJ IDENTIFIKACIJI PREDUZIMAJU U KONTAKTU SA PRETPOSTAVLJENOM ŽRTVOM TRGOVINE LJUDIMA:

Učesnici u preliminarnoj identifikaciji, u neposrednom kontaktu sa pretpostavljenom žrtvom, saglasno svojim ovlašćenjima, čine sledeće:

- a) procenjuju da li je žrtvi neophodna hitna pomoć, podrška i osiguranje bezbednosti;
- b) pretpostavljenu žrtvu upućuju na sistem podrške i zaštite žrtvama trgovine ljudima;
- b) informišu pretpostavljenu žrtvu o:
 - njenim pravima, te da joj podršku i zaštitu mogu pružiti organi vlasti, OCD i međunarodne organizacije u sistemu podrške i zaštite žrtvama trgovine ljudima,
 - dužnosti prijavljivanja okolnosti slučaja nadležnim organima, bez ličnih podataka, ukoliko ona nije saglasna sa prijavom, radi preduzimanja drugih mera u borbi protiv trgovine ljudima.

KADA PRIJAVITI SUMNJU O PRETPOSTAVLJENOJ ŽRTVI TRGOVINE LJUDIMA:

Kad postoji sumnja da je učinjeno krivično delo trgovine ljudima ili da je određeno lice učinilac tog krivičnog dela, sumnja se prijavljuje Tužilaštvu i/ili MUP-u **odmah** po saznanju.

Kad postoji sumnja da je određeno lice žrtva krivičnog dela trgovine ljudima, tada se, pored prijave Tužilaštvu i/ili MUP-u iz prethodnog stava, pretpostavljena žrtva upućuje na sistem podrške i zaštite žrtvama trgovine ljudima uspostavljen u R.Srbiji, bez odlaganja, imajući u vidu rizike po bezbednost konkretne žrtve, ili drugih žrtava koje su u eksploataciji u vezi sa tim konkretnim slučajem.

⁵⁴ Pogledati u Delu IV Prilozi –2.2

KAKO PRIJAVITI SUMNJU O PRETPOSTAVLJENOJ ŽRTVI TRGOVINE LJUDIMA:

Svako ko ima saznanje o pretpostavljenoj žrtvi trgovine ljudima, kao i sama žrtva⁵⁵ može o tome obavestiti/podneti prijavu:

- Centru:
 - telefonskim putem na dežurni telefon Centra 063 610 590
 - elektronskim putem na mejl adresu: centar@centarzztlj.rs
 - poštanska adresa za dostavljanje dokumentacije: Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Sektor za brigu o porodici i socijalnu zaštitu, Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima, Beograd, Nemanjina br. 22-26.
- Tužilaštvu (u tom gradu)
- MUP-u/Policiji:
 - pozivom na broj 192 ili
 - Upravi kriminalističke policije: pozivom na broj +381 11 2471019 ili +381 64 724 1019 ili elektronskim putem na adresu: ukp@mup.gov.rs
- CSR-u (u tom gradu)

Ukoliko Udruženje ASTRA⁵⁶ putem svojih aktivnosti, posebno kroz obezbeđivanje usluge SOS telefona za žrtve trgovine ljudima SOS telefon: + 381 11 785 0000 proceni da je neka osoba pretpostavljena žrtva trgovine ljudima, obavestiće Tužilaštvo, MUP/Policiju i Centar, radi njene identifikacije i daljeg obezbeđivanja podrške.⁵⁷

Ukoliko Udruženje Atina putem svojih aktivnosti, posebno kroz pružanje dugoročne podrške i specijalizovanog sigurnog smeštaja, proceni da je neka osoba pretpostavljena žrtva trgovine ljudima, obavestiće Tužilaštvo, MUP/Policiju i Centar, radi njene identifikacije i daljeg obezbeđivanja podrške.

Po prijemu prijave/obaveštenja:

- ✓ Zaposleni u područnim policijskim upravama, odeljenjima Uprave granične policije, uključujući i Kancelariju za azil, izveštavaju policijski tim za suzbijanje trgovine ljudima MUP-a, nadležno tužilaštvo i Centar;
- ✓ Zaposleni u Centru obavestavaju policijski tim za suzbijanje trgovine ljudima MUP-a, radi preduzimanja mera i radnji iz njihove nadležnosti i nadležno tužilaštvo;

⁵⁵ Internet prezentacija Centra sadrži informacije o samoprepoznavanju i dostupnoj pomoći: <http://www.centarzztlj.rs/index.php/uputstvo-za-zrtve>

⁵⁶ SOS TELEFON ZA ŽENE SA ISKUSTVOM NASILJA – Nacionalni SOS telefon, Udruženje „ASTRA – AKCIJA PROTIV TRGOVINE LJUDIMA“ je za sada jedini telefon specijalizovan za (potencijalne) žrtve trgovine, besplatna i licencirana usluga od 01.10.2018.

⁵⁷ Saglasno Memorandumu o saradnji Udruženja ASTRA i Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima

- ✓ Zaposleni u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Republike Srbije u inostranstvu obaveštavaju MSP i Centar;
- ✓ Zaposleni u centru za azil ili u drugim objektima za smeštaj tražilaca azila KIRS-a, obaveštavaju nadležno tužilaštvo, MUP, Centar i CSR;
- ✓ Zaposleni u ustanovama socijalne zaštite, obaveštavaju nadležno tužilaštvo, MUP, Centar i CSR;
- ✓ Zaposleni u ustanovama u oblasti dečije zaštite, obrazovanja⁵⁸ obaveštavaju nadležno tužilaštvo, MUP, Centar i CSR;
- ✓ Zaposleni u ustanovama u oblasti vaspitanja i zdravstva, obaveštavaju nadležno tužilaštvo, MUP, Centar i CSR;
- ✓ Zaposleni u inspekcijama (pri Inspektoratu za rad u sastavu Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i Sektoru tržišne inspekcije pri Ministarstvu trgovine, turizma i telekomunikacija), obaveštavaju nadležno tužilaštvo, MUP i Centar;
- ✓ Aktivisti OCD, osoblje u međunarodnim nevladinim i vladinim organizacijama obaveštavaju nadležno tužilaštvo, MUP i Centar;
- ✓ Zaposleni u drugim organima javne vlasti i svim drugim prethodno nepomenutim pravnim licima obaveštavaju nadležno tužilaštvo, MUP i Centar;
- ✓ Kada se sama žrtva trgovine ljudima obrati MUP-u, tužilaštvu, CSR-u ili drugim institucijama/organizacijama, oni će je uputiti na Centar.

II PROCEDURA – FORMALNA IDENTIFIKACIJA

KO PREDUZIMA RADNJU:

Centar pokreće postupak formalne identifikacije žrtve trgovine ljudima, kada okolnosti iz prijave/obaveštenja da je određeno lice pretpostavljena žrtva trgovine ljudima i svi raspoloživi podaci, ukazuju na to da je ovu aktivnost potrebno preduzeti u kontekstu ukupne pomoći, zaštite i podrške koja joj se obezbeđuje, i kada je to lice sa tim saglasno.

Ovaj postupak može pokrenuti stručni radnik Centra, bez prethodne prijave, kada tokom vršenja službenih aktivnosti dođe do saznanja da je neko lice pretpostavljena žrtva trgovine ljudima, samo kada je pretpostavljena žrtva trgovine ljudima sa tim saglasna.

ŠTA PREDUZIMA:

Pokreće hitan stručni postupak procene u kojem se, na osnovu prikupljenih podataka, utvrđuje da li je neka osoba žrtva trgovine ljudima.

⁵⁸Prema odredbama Pravilnika o protokolu postupanja u ustanovi u odgovoru na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje („Sl.glasnik RS“, br. 30/2010)

KADA PREDUZIMA:

Tokom postupka identifikacije stručni radnik Centra⁵⁹ vrši procenu stanja, potreba, snaga i rizika pretpostavljene žrtve trgovine ljudima, analizira kontekst i navode iz prijave, prikuplja informacije od relevantnih partnera i koordinira procesom podrške žrtvi.

Postupak identifikacije je HITAN.

Postupak se pokreće odmah, a najkasnije u roku od 24 sata od prijave.

Stručni radnik Centra je dužan da u najkraćem mogućem roku i bez odlaganja sprovede postupak identifikacije. U opravdanim situacijama kada je to neophodno radi prikupljanja podataka, provere okolnosti konkretnog slučaja ili drugih okolnosti koji onemogućavaju da se postupak identifikacije okonča u najkraćem mogućem roku, identifikacija može da traje najduže tri, odnosno devet meseci u složenim slučajevima, računajući od dana podnošenja prijave.

KAKO SE VODI POSTUPAK IDENTIFIKACIJE:

Shodno javnim ovlašćenjima, Centar će odmah po prijemu prijave od učesnika u preliminarnoj identifikaciji, započeti rad po prijavi.

Odmah po prijavi:

- ✓ određuje se odgovorni stručni radnik Centra za rad na konkretnom slučaju;
- ✓ procenjuje se, na osnovu dostupnih podataka o slučaju da li postoji potreba za neodložnom intervencijom, odnosno hitnim izlaskom na teren odmah, a najkasnije u roku od 24 sata;
- ✓ u slučaju kada stanje žrtve i njeni interesi to zahtevaju, uspostavljanje prvog kontakta sa žrtvom radi identifikacije može se odložiti, na osnovu individualne procene stanja i rizika konkretne žrtve;
- ✓ uspostavlja se komunikacija i razmena informacija sa drugim učesnicima u preliminarnoj identifikaciji, radi prikupljanja relevantnih podataka o slučaju i stanju žrtve.

⁵⁹Čl. 137.st.2. Zakona o socijalnoj zaštiti precizira da:

Ministar nadležan za socijalnu zaštitu utvrđuje stručne poslove u socijalnoj zaštiti, kao i bliže uslove i standarde za njihovo obavljanje.

Pravilnikom o stručnim poslovima u socijalnoj zaštiti („Sl. glasnik RS”, br. 1/2012 i 42/2013) precizirani su *stručni poslovi u socijalnoj zaštiti, kao i bliži uslovi i standardi za njihovo obavljanje*, dok su Pravilnikom o licenciranju stručnih radnika u socijalnoj zaštiti („Sl. glasnik RS”, br. 42/2013) propisani *bliži uslovi za izdavanje licence, obrazac licence i način izdavanja i obnavljanja licence, odnosno suspenzije i oduzimanja licence stručnim radnicima u socijalnoj zaštiti.*

1. RADNJA – Inicijalni razgovor sa pretpostavljenom žrtvom

KO RAZGOVARA SA PRETPOSTAVLJENOM ŽRTVOM:

Kada je pretpostavljena žrtva upućena Centru, stručni radnik, u okviru postupka identifikacije, održaće inicijalni razgovor sa tim licem. Ukoliko to pretpostavljena žrtva želi, ovaj razgovor će se obaviti u prisustvu osobe od poverenja.

ŠTA PREDUZIMA:

Stručni radnik centra obavlja razgovor sa pretpostavljenom žrtvom u cilju uspostavljanja odnosa poverenja i informisanja pretpostavljene žrtve o njenim pravima. Takođe, stručni radnik vodi strukturirani intervju, radi stručnog postupka procene opšteg stanja žrtve i prikupljanja preliminarnih informacija u postupku identifikacije, u skladu sa psihofizičkim stanjem žrtve.

Ako je pretpostavljena žrtva – stranac ili pripadnik nacionalne manjine, koji ne vlada srpskim jezikom,⁶⁰ obezbediće se stručno i kvalitetno prevođenje.

KADA PREDUZIMA:

Čim to okolnosti slučaja dozvole, dok će se trajanje prvog razgovora u delu koji se odnosi na prikupljanje informacija u postupku identifikacije, ograničiti, kako se ne bi dodatno ugrozilo psihofizičko stanje žrtve.

KAKO PREDUZIMA:

Stručni radnik Centra uspostavlja odnos poverenja i stvara sigurnu i podsticajnu atmosferu za sprovođenje identifikacije, poštujući standarde rada sa žrtvama trgovine ljudima, prava žrtava i primenjujući specifična stručna znanja kojima raspolaže:

- Primenom stručnih metoda procene vrši procenu stanja i hitnih potreba žrtve za podrškom (procenjuju potrebe za medicinskim intervencijama, potrebu za zbrinjavanjem žrtve, obezbeđivanje smeštaja i sl.);
- Obavljanjem strukturiranog intervjua prikuplja prve podatke o slučaju, ukoliko proceni da time neće dodatno ugroziti psihofizičko stanje žrtve.

⁶⁰ Čl.6. Zakona o službenoj upotrebi jezika i pisma: *Svako ima pravo da u postupku pred organom, odnosno organizacijom koja u vršenju javnih ovlašćenja rešava o njegovom pravu i dužnosti upotrebljava svoj jezik i da se u tom postupku upozna sa činjenicama na svom jeziku.*

Ovaj razgovor će se obaviti na neutralnom, mirnom i bezbednom mestu, a pretpostavljena žrtva će, ukoliko je to moguće, odlučiti gde će se razgovor obaviti.

Pretpostavljena žrtva trgovine ljudima, u postupku identifikacije, već u prvom razgovoru sa stručnim radnikom Centra informiše se o pravima koja joj pripadaju, bez obzira da li je to zahtevala ili ne:

- Da samostalno donese odluku o daljoj saradnji sa Centrom i drugim akterima u pomoći, podršci i zaštiti;
- O pravu na: sigurnost i zaštitu, prikladan i siguran smeštaj, psihološku i materijalnu pomoć, pristup hitnoj medicinskoj zaštiti i zdravstvenoj zaštiti,⁶¹ pristup obrazovanju za decu,⁶² pristup tržištu rada, savetovanje i informisanje o njenim zakonskim pravima i pravima koja su joj dostupna, na jeziku koji razume, o načinu ostvarivanja tih prava, kao i organima javne vlasti, OCD, stručnim radnicima i pravnim licima, koji tu pomoć i podršku pružaju;⁶³
- O pravu na period za oporavak i razmišljanje, i to bez obzira da li je pretpostavljena žrtva državljanin R. Srbije ili stranac, pre donošenja odluke o tome hoće li sarađivati sa organima gonjenja u krivičnom postupku protiv učinilaca krivičnog dela, ukoliko se time ne dovode u pitanje radnje koje sprovode nadležni organi u svim fazama odgovarajućeg nacionalnog postupka, a posebno kod istrage i krivičnog gonjenja izvršilaca ovog krivičnog dela;⁶⁴
- O pravu na pravnu pomoć koja će joj omogućiti da se njena prava i interesi iznesu i razmotre u odgovarajućim fazama krivičnog i parničnog postupka. Ovo posebno podrazumeva obavezu obaveštavanja pretpostavljene žrtve o mogućnosti podnošenja imovinskopravnog zahteva u krivičnom postupku i/ili podnošenja tužbe za naknadu štete u parničnom postupku.

⁶¹ Čl.11.st. 2.t.13) Zakona o zdravstvenoj zaštiti precizira da se zdravstvena zaštita obezbeđuje i žrtvama trgovine ljudima

⁶² Čl.3. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja utvrđuje:

Svako lice ima pravo na obrazovanje i vaspitanje.

Državljanji Republike Srbije jednaki su u ostvarivanju prava na obrazovanje i vaspitanje.

Lice sa smetnjama u razvoju i invaliditetom ima pravo na obrazovanje i vaspitanje koje uvažava njegove obrazovne i vaspitne potrebe u sistemu obrazovanja i vaspitanja, uz pojedinačnu odnosno grupnu dodatnu podršku u nastavi i učenju ili u posebnoj vaspitnoj grupi ili školi, u skladu sa ovim i posebnim zakonom.

Lice sa izuzetnim sposobnostima ima pravo na obrazovanje i vaspitanje koje uvažava njegove posebne obrazovne i vaspitne potrebe, u obrazovno-vaspitanom sistemu, u posebnim odeljenjima ili posebnoj školi, u skladu sa ovim i posebnim zakonom.

Strani državljanin, lice bez državljanstva i lice tražilac državljanstva ima pravo na obrazovanje i vaspitanje pod istim uslovima i na način propisan za državljane Republike Srbije.

⁶³Saglasno čl. 12 Konvencije Saveta Evrope

⁶⁴ Čl.13 Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima precizira obavezu strana ugovornica da predvide vreme za oporavak i razmišljanje, kada postoje opravdani razlozi da se veruje da se radi o žrtvi. U literaturi se često umesto izraza *vreme za oporavak i razmišljanje* koristi izraz *period refleksije*.

- O uslovima za odobrenje privremenog boravka ako je strani državljanin,⁶⁵ o pravu na podnošenje zahteva za azil (pravo na utočište, supsidijarna zaštita, zabrana proterivanja ili vraćanja);⁶⁶

Ako se pretpostavljena žrtva pojavljuje u svojstvu svedoka i/ili oštećenog krivičnim delom, organ postupka obavestiće to lice o pravima i obavezama svedoka i/ili oštećenog u krivičnom postupku.

2. RADNJA – Obaveštavanje i saradnja učesnika u identifikaciji

Centar tokom identifikacije:

1. O započetom postupku identifikacije žrtve trgovine ljudima, odmah, a najkasnije u roku od 24 sata, obaveštava MUP/policijski tim za suzbijanje trgovine ljudima i nadležno tužilaštvo, ukoliko je prijava sumnje na trgovinu ljudima primljena od drugih aktera preliminarne identifikacije;
2. Odmah obaveštava nadležni CSR,⁶⁷ ukoliko je u pitanju **dete**⁶⁸ ili odrasla osoba za koju se procenjuje da nije u stanju da štiti svoje interese, kako bi se preduzele mere zaštite iz nadležnosti organa starateljstva te, ukoliko je potrebno, odredio staratelj⁶⁹ koji će se starati o najboljem interesu deteta ili odrasle osobe;
3. Nadležnoj Policijskoj upravi MUP-a prema mestu boravka žrtve (ako je strani državljanin) podnosi Zahtev za izdavanje odobrenja za privremeni boravak;⁷⁰
4. Obaveštava lice/organizaciju koja je pretpostavljenu žrtvu trgovine ljudima uputila Centru o donetoj odluci o pokretanju postupka identifikacije u roku od 24 sata, od donošenja odluke;
5. Tokom identifikacije ostvaruje komunikaciju sa relevantnim akterima u datom slučaju, radi prikupljanja informacija za potrebe identifikacije i koordinira pružanjem podrške pretpostavljenoj žrtvi.

CSR, kao organ starateljstva:⁷¹

⁶⁵Saglasno čl. 62. Zakona o strancima u vremenskom trajanju od 90 dana (usklađeno sa čl. 13 Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima; čl. 6. Direktive 2004/81/EZ)

⁶⁶ Prema odredbama Zakona o azilu i privremenoj zaštiti. Takođe, usaglašeno sa čl. 11(6) Direktive 2011/36/EU

⁶⁷ Pravilnik o organizaciji, normativima i standardima rada centra za socijalni rad („Sl. glasnik RS“ br. 59/2008, 37/2010 i 39/2011 – dr.pravilnik) bliže uređuje obavljanje delatnosti centra za socijalni rad u vršenju javnih ovlašćenja.

⁶⁸ Pogledati i odredbe Pravilnika o načinu vođenja postupka i sačinjavanju zapisnika o nalaženju deteta („Sl. glasnik RS“, br. 12/2011), koji su doneli Ministar unutrašnjih poslova i ministar rada i socijalne politike

⁶⁹ U skladu sa odredbama Porodičnog zakona

⁷⁰ Prema odredbama Zakona o strancima

⁷¹ Kada su u pitanju deca pretpostavljene/identifikovane žrtve trgovine ljudima, u pružanje podrške uključena su stručna lica iz sistema rada i socijalne zaštite, zdravstvene zaštite, obrazovanja i vaspitanja,

1. Primenjuje mere iz svoje nadležnosti radi omogućavanja hitne podrške žrtvi i zaštite njenih prava i interesa u saradnji sa Centrom;
2. Započinje postupak pronalaženja porodice (u cilju spajanja porodice) i donosi odluku o spajanju maloletnika sa porodicom, ako je to u najboljem interesu deteta.⁷² Ukoliko se radi o detetu koje je strani državljanin, ovaj postupak sprovodi zajedno sa međunarodnim organizacijama i Crvenim krstom Srbije, u saradnji sa Centrom; Ukoliko se na teritoriji R. Srbije ne nalazi porodica pretpostavljene žrtve - deteta ili je nije moguće pronaći, ako je ujedno i strani državljanin, nadležni CSR u saradnji sa MUP-om i MSP-om, uspostavlja kontakt s relevantnim vlastima iz zemlje porekla tog lica, kako bi započeo proces utvrđivanja nadležnosti nad maloletnim licem, kao i da bi se utvrdila dugoročna rešenja za dete u pitanju.
3. Pruža podršku Centru i zajedno sa Centrom i drugim učesnicima donosi plan usluga za žrtvu, te učestvuje u njegovoj realizaciji.

Po započetom postupku identifikacije žrtve trgovine ljudima, MUP/Policija:

unutrašnjih poslova, pravosuđa, kao i drugih nadležnih organa i organizacija, koja postupaju i u skladu sa procedurama utvrđenim u:

- Opštem protokolu za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja koji je Vlada Republike Srbije usvojila 2005. godine (zaključak Vlade RS 05 broj 011-5196/2005, dostupno na: <http://www.minrzs.gov.rs/files/doc/podrobnosti/zlostavljanje/Opsti%20protokol%20zlostavljanje%20i%20zanemarivanje%20deca.pdf>),

- Pravilniku o protokolu postupanja u ustanovi u odgovoru na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje („Sl.glasnik RS“ br. 30/2010),

- Posebnom protokolu za zaštitu dece u ustanovama socijalne zaštite od zlostavljanja i zanemarivanja, koji je usvojilo Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike 2006. godine (dostupno na: <https://www.minrzs.gov.rs/files/doc/podrobnosti/zlostavljanje/Posebni%20protokol%20socijalna%20zastita.pdf>)

- Posebnom protokolu o postupanju policijskih službenika u zaštiti maloletnih lica od zlostavljanja i zanemarivanja, koji je usvojilo Ministarstvo unutrašnjih poslova 2012. godine (dostupno na: http://arhiva.mup.gov.rs/cms_cir/decaipolicija.nsf/Posebni_protokol_o_postupanju_policijskih_sluzbenika_u_zastiti_maloletnih_lica_od_zlostavljanja_i_zanemarivanja.pdf)

- Posebnom protokolu za zaštitu dece i učenika od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja u obrazovno-vaspitnim ustanovama, koji je usvojilo Ministarstvo prosvete 2007. godine (dostupno na: http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/Posebni_protokol_-_obrazovanje1.pdf)

- Posebnom protokolu sistema zdravstvene zaštite za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja, koji je usvojilo Ministarstvo zdravlja 2017. godine (dostupno na: http://www.zdravlje.gov.rs/downloads/2017/Oktobar/protokol_zlostavljanje_dece.doc)

- Posebnom protokolu o postupanju pravosudnih organa u zaštiti maloletnih lica od zlostavljanja i zanemarivanja koji je usvojilo Ministarstvo pravde 2009. godine (dostupno na: <https://www.minrzs.gov.rs/files/doc/podrobnosti/zlostavljanje/Posebni%20protokol%20pravda.pdf>)

- Posebnom protokolu inspekcije rada za zaštitu dece od zloupotrebe dečijeg rada koji je usvojilo Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja 2017. godine. (br.: 110-00-00394/2017-01)

⁷² I nije u suprotnosti sa odredbama Zakona o sprečavanju nasilja u porodici i čl.62.st.9. Zakona o strancima

1. Preduzima odgovarajuće mere zaštite žrtve, ako joj preti opasnost od učinioca krivičnog dela ili drugih lica;⁷³
2. Nadležna Policijska uprava MUP-a, prema mestu boravka žrtve (ako je strani državljanin), odobrava privremeni boravak pretpostavljenoj žrtvi;⁷⁴
3. Sarađuje sa Centrom/stručnim radnikom, kao i drugim učesnicima u identifikaciji, pružanju podrške i pomoći žrtvama,⁷⁵ te vrši procenu bezbednosnih rizika.

3. RADNJA: Okončanje postupka identifikacije

KO DONOSI ODLUKU:

Stručni radnik Centra donosi Odluku o tome da li je osoba za koju se pretpostavljalo da je žrtva trgovine ljudima i koja je bila u postupku identifikacije, žrtva trgovine ljudima.

ŠTA JE SADRŽAJ ODLUKE:

Stručni radnik Centra, nakon sprovedenog postupka identifikacije u formi internog obrasca NALAZA I MIŠLJENJA u postupku identifikacije, donosi jednu od sledećih odluka:

- Osoba za koju se pretpostavljalo da je žrtva trgovine ljudima i koja je bila u postupku identifikacije NIJE ŽRTVA TRGOVINE LJUDIMA,
- Osoba za koju se pretpostavljalo da je žrtva trgovine ljudima i koja je bila u postupku identifikacije JE ŽRTVA TRGOVINE LJUDIMA.

Nalaz i mišljenje sadrži podatke o žrtvi i porodici, podatke o situaciji eksploatacije, mišljenje žrtve o svom statusu, tumačenje i interpretaciju nalaza i mišljenje o tome da li je osoba žrtva trgovine ljudima, kao i predlog dalje podrške.

Ukoliko učesnik u preliminarnoj identifikaciji (OCD, organ javne vlasti, međunarodna organizacija i dr.) i/ili pretpostavljena žrtva zatraži preispitivanje odluke stručnog radnika Centra, Centar će ponovo proceniti osnovanost svoje odluke.⁷⁶

⁷³ Shodno čl.48. Zakona o policiji

⁷⁴ Shodno odredbama Zakona o strancima

⁷⁵ Prema čl.16. Zakona o policiji

⁷⁶ Ovo nije u formalnom smislu pravo na žalbu uređeno Zakonom o opštem upravnom postupku.

Zakon o socijalnoj zaštiti sadrži odredbe o vršenju nadzora nad radom organa i imalaca javnih ovlašćenja. Ministarstvo nadležno za socijalnu zaštitu vrši nadzor nad stručnim radom i inspekcijski nadzor.

Pravilnikom o vršenju nadzora nad stručnim radom u ustanovama socijalne zaštite („Službeni glasnik RS”, br. 15/1992) propisuje se način i postupak vršenja nadzora nad stručnim radom u ustanovama socijalne zaštite i građana koji obavljaju određene poslove u oblasti socijalne zaštite, način na koji treba otkloniti uočene nedostatke o izvršenom nadzoru i druga pitanja od značaja za vršenje nadzora. Takođe, Pravilnikom o načinu vršenja nadzora nad stručnim radom organa starateljstva („Službeni glasnik RS”, br.144/2014), propisuje se način vršenja nadzora nad stručnim radom u organu starateljstva. Prema čl.5.st.1. ovog Pravilnika:

Centar uvek dostavlja nadležnoj organizacionoj jedinici MUP-a, odnosno nadležnom javnom tužilaštvu, sudu i nadležnom CSR-u - Nalaz i mišljenje o rezultatima sprovedenog postupka identifikacije, dok drugog učesnika u preliminarnoj identifikaciji, koji je žrtvu uputio na Centar, obaveštava o donetoj odluci.

Centar će pretpostavljenu žrtvu obaveštavati o svakoj donetoj odluci, koja se na nju odnosi.

KADA SE ODLUKA DONOSI:

Po okončanju postupka, a najkasnije tri, odnosno u izuzetno složenim slučajevima - devet meseci od dana podnošenja prijave/obaveštenja.

KAKO SE ODLUKA DONOSI:

Na osnovu sprovedenog stručnog postupka, odnosno ukupne analize konteksta tog slučaja i svih informacija sadržanih u prijavi/obaveštenju, nakon razgovora sa pretpostavljenom žrtvom, kao i sa partnerima – učesnicima u preliminarnoj identifikaciji.

III PROCEDURA – PODRŠKA I ZAŠTITA ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA

Pretpostavljena/identifikovana žrtva trgovine ljudima tokom celog procesa podrške, od identifikacije i u periodu razmišljanja i oporavka, pa do prestanka potrebe za pružanjem podrške, ima pravo na slobodan izbor usluga i programa koje će koristiti, odnosno na izbor pružaoca usluge koji će joj te usluge i programe obezbeđivati. Pretpostavljena/identifikovana žrtva samostalno odlučuje o izboru organizacije sa kojom želi da sarađuje u korišćenju usluga. Bez pristanka žrtve, odnosno njenog zakonskog zastupnika, ne sme se pružiti bilo kakva usluga, niti odabrati pružalac usluge, izuzev u slučajevima predviđenim zakonom.

Nadzor se vrši po službenoj dužnosti, po sopstvenoj ili povodom podnete inicijative trećeg lica.

Ukoliko je pretpostavljena žrtva – stranac, pravo na žalbu i sudsku zaštitu precizirano je odredbama Zakona o strancima (žalba protiv rešenja o odbijanju zahteva za odobrenje privremenog boravka, odnosno za produženje privremenog boravka, i sudska zaštita protiv rešenja donetog u drugostepenom postupku) i Zakona o azilu i privremenoj zaštiti (žalba protiv prvostepenih odluka donetih u postupku azila, dok se protiv konačnih odluka donetih u postupku azila može pokrenuti upravni spor).

Takođe, moguće je i izjavljivanje ustavne žalbe shodno čl.82. Zakona o Ustavnom sudu *protiv pojedinačnog akta ili radnje državnog organa ili organizacije kojoj je povereno javno ovlašćenje, a kojima se povređuju ili uskraćuju ljudska ili manjinska prava i slobode zajemčene Ustavom, ako su iscrpljena ili nisu predviđena druga pravna sredstva ili je zakonom isključeno pravo na njihovu sudsku zaštitu.*

1. RADNJA: Hitna podrška - odgovor na hitne potrebe pretpostavljene žrtve

KO PREDUZIMA:

Svi učesnici preliminarne i formalne identifikacije u situaciji ozbiljne egzistencijalne ugroženosti žrtve, obezbeđuju i organizuju u saradnji sa relevantnim organima vlasti i OCD - neodložno zbrinjavanje i osiguranje bezbednosti žrtve.

ŠTA PREDUZIMA:

Odmah po uočavanju potrebe za hitnom podrškom, svi učesnici preliminarne i formalne identifikacije, saglasno svojim ovlašćenjima, dužni su da odgovore na hitne potrebe pretpostavljene žrtve.

Hitna podrška obuhvata obezbeđenje:

- ✓ odgovarajućih mera zaštite, radi osiguranja bezbednosti od strane MUP/Policije,
- ✓ neodložnog zadovoljavanja osnovnih životnih potreba (hrana, voda, odeća, obuća...),
- ✓ neodložne zdravstvene zaštite, dok u slučaju životne ugroženosti treba pozvati hitnu pomoć,
- ✓ osiguranje bezbednog smeštaja⁷⁷

Bezbedni smeštaj obezbeđuje se pružanjem usluge smeštaja ili povratkom žrtve u porodicu, ukoliko je procenjeno da je porodica bezbedno mesto za žrtvu. Odluku o smeštaju žrtve donose mesno nadležni CSR i Centar, u saradnji sa pružaocima usluga i u zavisnosti od raspoloživih slobodnih kapaciteta.

- ✓ posredovanja sa porodicom ukoliko je potrebno,
- ✓ pravovremene informisanosti, te se poziva policija, Centar i mesno nadležni CSR radi dalje hitne zaštite žrtve.

Hitna podrška može trajati do nedelju dana i koordinisana je putem početnog plana podrške, koji odmah nakon neodložne intervencije donosi Centar.

Odmah po prijemu obaveštenja, a najkasnije u roku od 24 sata od prijema obaveštenja, stručni radnik Centra započinje koordinisanje pružanja usluga urgentnog prihvata i svih

⁷⁷ Udruženje za borbu protiv trgovine ljudima i svih oblika nasilja nad ženama „Atina“ obezbedilo je licencu za uslugu socijalne zaštite: stanovanje uz podršku žrtvama trgovine ljudima. Takođe, žrtve se mogu smestati u licencirano Prihvatište za žrtve nasilja u porodici pri CSR Leskovac i Prihvatište za decu, mlade i odrasle žrtve nasilja u porodici, zlostavljanja u porodici, zlostavljanja ili zanemarivanja pri CSR Pančevo

drugih povezanih usluga pretpostavljenoj žrtvi trgovine ljudima, u saradnji sa mesno nadležnim CSR-om, policijom i pružaocima usluga u oblasti socijalne i zdravstvene zaštite.

MUP/Policija procenjuje neposredne bezbednosne rizike kojima je žrtva izložena i preduzima odgovarajuće mere zaštite,⁷⁸ po potrebi saraduje sa Centrom (u delu procene koji se odnosi na rizike u porodici, rizik od ponovne eksploatacije, uticaj izvršioca na žrtvu i sl.), samom žrtvom i drugim akterima u osiguranju bezbednosti.

CSR realizuje postupke neodložne intervencije i regulisanja starateljske zaštite, obezbeđenja smeštaja i olakšava komunikaciju sa drugim institucijama na lokalnu.

Žrtvama trgovine ljudima pruža se zdravstvena zaštita.⁷⁹

Preduzimanje medicinskih mera protivno volji pacijenta, odnosno zakonskog zastupnika deteta, odnosno pacijenta lišenog poslovne sposobnosti, dozvoljeno je samo u izuzetnim slučajevima.⁸⁰

Mera obaveznog upućivanja u psihijatrijsku ustanovu ograničena je Zakonom.⁸¹

KADA PREDUZIMA:

Svi učesnici hitne podrške preduzimaju aktivnosti neodložno, odmah po dobijanju obaveštenja o ugroženosti pretpostavljene žrtve.

Centar može preduzeti mere zaštite i pre uspostavljanja neposrednog kontakta sa pretpostavljenom žrtvom.

KAKO PREDUZIMA:

Hitna zaštita žrtava realizuje se koordinacijom aktivnosti svih relevantnih partnera u konkretnom slučaju i prema nadležnostima odgovarajućih sistema.

Po potrebi, policija i tužilaštvo donose hitne mere zaštite, uključujući hitne mere zaštite od nasilja u porodici.⁸²

2. RADNJA – Kontinuirana podrška

Korak 1: Planiranje podrške

⁷⁸ Kako to predviđa čl.48. Zakona o policiji

⁷⁹ Čl.11.st.2.t.(13) Zakona o zdravstvenoj zaštiti precizira da se zdravstvena zaštita obezbeđuje i žrtvama trgovine ljudima

⁸⁰ Pravo na pristanak uređeno je Zakonom o pravima pacijenata (čl.15.do19.)

⁸¹ Shodno čl.44. Zakona o zdravstvenoj zaštiti o obaveznom upućivanju u psihijatrijsku ustanovu

⁸² Prema odredbama Zakona o sprečavanju nasilja u porodici

KO PLANIRA PODRŠKU:

Centar/stručni radnik u saradnji sa nadležnim CSR-om, OCD, odgovarajućom obrazovnom ustanovom, Nacionalnom službom za zapošljavanje, zdravstvenom ustanovom i drugim pružaocima usluga, a kada je potrebno i drugim organima i organima jedinice lokalne samouprave, na kojoj se nalazi to lice.

Saradnja se ostvaruje shodno odredbama Zakona o socijalnoj zaštiti, odgovarajućim aktima donetim na osnovu tog Zakona (odredbe o akreditaciji i licenciranju),⁸³ kao i u skladu sa zaključenim sporazumima o saradnji.⁸⁴

Žrtva trgovine ljudima, u skladu sa svojim potrebama i sposobnostima, učestvuje u proceni svog stanja i potreba, i odlučuje o tome da li će prihvatiti ponuđene usluge, na osnovu blagovremeno dobijenih informacija. Shodno tome, žrtva učestvuje u donošenju odluka koje se tiču zaštite njenih prava i interesa, što uključuje i odluke koje se tiču izbora usluge, programa i aktivnosti koje će koristiti, kao i pružaoca usluga.⁸⁵

ŠTA SADRŽI PLAN PODRŠKE:

Plan podrške sadrži pregled predviđenih aktivnosti, kojima se postižu definisani ciljevi zaštite, vezano za:

- sigurnost i zaštitu žrtve,
- psihosocijalnu podršku,
- podršku u ostvarivanju prava u oblasti socijalne i zdravstvene zaštite, finansijsku podršku, pomoć oko smještaja/stanovanja, pomoć u obuci/obrazovanju, pomoć u zapošljavanju, pomoć oko brige o deci, kao i posebna pomoć deci (psihosocijalna odgovarajuća uzrastu),
- podršku u ostvarivanju prava na privremeni boravak,
- podršku u ostvarivanju prava u krivičnim i građanskim postupcima,
- kao i zadatke za dostizanje ciljeva, definisanu odgovornost – ko realizuje određene aktivnosti i zadatke, rokove za realizaciju aktivnosti, definisan rok za monitoring i evaluaciju, kao i druge relevantne podatke za uspešnost u realizaciji plana i dostizanju dobiti žrtve.

⁸³ Prema odredbama Pravilnika o licenciranju organizacija socijalne zaštite, Pravilnika o bližim uslovima i standardima za pružanje usluga socijalne zaštite, Pravilnika o licenciranju stručnih radnika u socijalnoj zaštiti

⁸⁴Prema čl.7. Zakona o socijalnoj zaštiti:

Ustanove i drugi oblici organizovanja utvrđeni zakonom koji obavljaju delatnost, odnosno pružaju usluge socijalne zaštite sarađuju sa ustanovama predškolskog, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja, zdravstvenim ustanovama, policijom, pravosudnim i drugim državnim organima, organima teritorijalne autonomije, odnosno organima jedinica lokalne samouprave, udruženjima i drugim pravnim i fizičkim licima.

Saradnja u pružanju usluga socijalne zaštite ostvaruje se prvenstveno u okvirima i na način utvrđen sporazumima o saradnji.

⁸⁵ Poglavlje III Zakona o socijalnoj zaštiti

KADA SE PLAN DONOSI:

Priprema Plana započinje već u fazi pružanja hitne podrške (pogledati 1. Radnju: Hitna podrška - odgovor na hitne potrebe pretpostavljene žrtve), kada se donosi početni plan, dok se Plan podrške donosi nakon okončanja početnog plana sa trajanjem do godinu dana, a po potrebi se može i produžavati.

Plan podrške donosi se u roku do 14 dana od okončanja početnog plana. Ovaj plan zajednički pripremaju stručni radnik Centra, pretpostavljena/identifikovana žrtva i uključene partnerske organizacije, koje mogu da obezbede podršku i realizuju aktivnosti koje odgovaraju na procenjene prioritete potrebe korisnika u određenom vremenskom periodu (period važenja individualnog plana podrške), odnosno do ostvarivanja ciljeva oporavka, (re) integracije i inkluzije.

KAKO SE PLAN DONOSI:

Plan se donosi na osnovu sprovedenog stručnog postupka procene potreba i svih raspoloživih informacija o tom licu. Priprema se na srpskom jeziku, a ako je žrtva stranac ili pripadnik nacionalne manjine – na jeziku koji razume. Kada je žrtva strani državljanin ili pripadnik nacionalne manjine, učešće u sačinjavanju plana i informisanje o svim segmentima plana obezbeđuje se na jeziku koji razume.

Žrtva samostalno odlučuje o izboru organizacije sa kojom želi da sarađuje u korišćenju usluga. Bez pristanka žrtve ne sme se pružiti bilo kakva usluga, niti odabrati pružalac usluge, osim u zakonom predviđenim okolnostima.⁸⁶

Korak 2: Realizacija plana

KO SPROVODI PLAN:

Svi učesnici u postupku planiranja, na osnovu obaveza prihvaćenih Planom podrške, realizuju dogovorene aktivnosti, dok Centar/stručni radnik koordiniše njihov rad.

Svi učesnici u postupku planiranja i pružanja usluga obavezni su da se o svim neplaniranim ili značajnim događajima ili promenama uzajamno i pravovremeno informišu, radi donošenja odluka o eventualnom preduzimanju novih zaštitnih mera i aktivnosti.

ŠTA PODRAZUMEVA:

⁸⁶ Čl.35. Zakona o socijalnoj zaštiti

- ostvarivanje svih prava socijalne zaštite i korišćenje usluga u okviru sistema socijalne zaštite;
- mere porodično pravne zaštite, posebno u zaštiti dece i odraslih žrtava koje nisu u stanju da samostalno odlučuju i brinu o sebi;
- usluge zdravstvene zaštite;
- različite programe podrške za osnaživanje, prevazilaženje traume, za rešavanje različitih životnih pitanja, kao i različite aktivnosti usmerene na zadovoljavanje pojedinačnih potreba žrtava, predviđenih Planom podrške.⁸⁷

KADA SE SPROVODI:

Kontinuirano, prema Planu, prema zadatim rokovima za realizaciju, do izlaska žrtve iz sistema podrške.

KAKO SE SPROVODI:

Po obavljenoj identifikaciji i izradi Plana, stručni radnik Centra pružiće tom licu sve neophodne informacije o mogućnostima na raspolaganju, uključujući uslove pod kojima se pomoć pruža i sa tim povezana ograničenja (što podrazumeva i dalju saradnju sa sudom, tužilaštvom, policijom i Centrom), radi dobijanja „informisanog pristanka“ na mere usmerene ka fizičkom, psihološkom i socijalnom oporavku.

Ako je reč o **detetu** – žrtvi, u planiranje i podršku detetu, osim organa starateljstva, uključen je i neposredni staratelj deteta, dok pristanak na učestvovanje u programima pružanja pomoći, postupcima pred sudom i sl.treba dobiti kako od lica koje se stara o najboljem interesu deteta, tako i od deteta, ako je to moguće.

Tokom celog postupka, najbolji interes **deteta**, uzimajući u obzir starost, zrelost, stavove, potrebe i zabrinutosti deteta ocenjuje se na individualnoj osnovi i mora biti primaran.⁸⁸

Ukoliko žrtva trgovine ljudima ne da svoj pristanak na Plan podrške, Centar će obustaviti aktivnosti po Planu.⁸⁹

Strancu-žrtvi trgovine ljudima, uključujući i maloletnika koji je žrtva:

- odobrava se privremeni boravak ukoliko Centar smatra da je njegov boravak nužan radi njegove zaštite, oporavka i osiguranja bezbednosti ili ukoliko sud, tužilaštvo ili

⁸⁷ Pogledati Korak 1. - Šta sadrži Plan podrške

⁸⁸ Čl.6.st. 1. Porodičnog zakona: *Svako je dužan da se rukovodi najboljim interesom deteta u svim aktivnostima koje se tiču deteta.*

⁸⁹ Obavestiće to lice i o tome kada nastupa obustava aktivnosti

policija smatraju da je njegovo prisustvo neophodno zbog saradnje u krivičnom postupku,⁹⁰

- omogućava se pristup tržištu rada i/ili stručnom usavršavanju i obrazovanju;
- obezbediće se medicinska i druga neophodna pomoć.⁹¹

Korak 3: Monitoring i evaluacija

3.2 Monitoring

KO VRŠI:

Svi akteri, učesnici u realizaciji planiranih aktivnosti istovremeno su uključeni i u proces monitoringa.

Centar/Stručni radnik sistematski i kontinuirano prikuplja podatke o toku i dinamici realizacije planiranih aktivnosti, kako bi se pratila realizacija aktivnosti predviđenih Planom podrške i eventualno predložila korekcija tih aktivnosti.

ŠTA MONITORING PODRAZUMEVA:

Sistematsko i kontinuirano prikupljanje podataka o toku i dinamici realizacije planiranih aktivnosti, kao i redovne sastanke učesnika uključenih u realizaciju Plana podrške.

Ukoliko neko od učesnika, koji su aktivno uključeni u postupak identifikacije, upućivanja i pomoći žrtvi trgovine ljudima, izrazi sumnju u profesionalnost postupanja drugog učesnika u konkretnom slučaju, Centar će organizovati konferenciju slučaja svih partnera, radi raspravljanja spornih elemenata i dogovora o daljim koracima.

KADA SE SPROVODI:

Kontinuirano, od početka pružanja podrške u skladu sa Planom podrške.

KAKO SE SPROVODI:

Kroz redovnu komunikaciju, izveštavanje, sastanke, konferencije slučaja i sl, kako je to definisano Planom podrške.⁹²

⁹⁰Saglasno čl. 63. Zakona o strancima može se odobriti privremeni boravak na period od godinu dana, sa mogućnošću produžavanja (čl.14 Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima)

⁹¹Saglasno čl. 62. i 63. Zakona o strancima (čl.12 Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima)

⁹² Više o monitoringu i evaluaciji pročitajte u: ASTRA, *Monitoring i evaluacija politika za suzbijanje trgovine ljudima: Priručnik za zastupnike žrtava*, 2017., dostupno na: <https://www.astra.rs/wp-content/uploads/2017/11/Priru%C4%8Dnik-za-zastupnike-%C5%Bertava.pdf>

3.3 Evaluacija Plana podrške

KO VRŠI EVALUACIJU:

Svi akteri, učesnici u realizaciji planiranih aktivnosti istovremeno su i učesnici u procesu evaluacije.

Procenu rezultata usluga i mera iz Plana podrške na ukupan oporavak žrtve priprema Centar/stručni radnik i dostavlja je svim učesnicima u realizaciji Plana.

ŠTA EVALUACIJA PODRAZUMEVA:

Procenu rezultata usluga i mera iz Plana podrške na ukupan oporavak žrtve. Sadrži odgovore na sledeća pitanja:

- da li je korisnik sada bezbedan,
- koji su rizici neposredno prisutni,
- koje promene su nastale tokom realizacije plana u ponašanju i okolnostima korisnika,
- koji zadaci su ispunjeni,
- kakav napredak je postignut u odnosu na postavljene ciljeve,
- ukoliko postoje prepreke u ispunjavanju ciljeva na koji način mogu biti umanjene ili uklonjene,
- da li su potrebe žrtve zadovoljene.

Radi donošenja sledećih odluka:

- da li je pružanje usluga i dalje potrebno i koje su usluge potrebne?
- koji su ciljevi daljeg rada?
- da dalje intervencije i usluge nisu potrebne.

KADA SE SPROVODI:

U periodima predviđenim za evaluaciju Plana podrške.

KAKO SE SPROVODI:

Analiziraju se efekti realizovanih aktivnosti na ostvarivanje planiranih ciljeva Plana podrške.

Analiza se obavlja na osnovu izveštaja o realizaciji preuzetih obaveza prema Planu podrške⁹³ od strane svih uključenih aktera, koji se Centru dostavljaju u pisanoj formi,

⁹³ Sadrži i predlog o ciljevima i aktivnostima za dalji rad sa korisnikom.

najkasnije nedelju dana pre definisanog termina za evaluaciju plana. Obuhvata i podatke o ostvarenim rezultatima u zaštiti korisnika, zaključke o aktuelnom stanju korisnika iz izveštaja o realizaciji Plana podrške svih uključenih pružalaca usluga, kao i predloge za dalju zaštitu ako je još uvek potrebna.

Sve pripremljene analize dostavljaju se učesnicima u realizaciji aktivnosti iz Plana podrške, kako bi se unapredio rad na budućim slučajevima pružanja podrške i pomoći žrtvama trgovine ljudima.

IV PROCEDURA – POMOĆ I PODRŠKA ŽRTVAMA TRGOVINE LJUDIMA U KRIVIČNOM POSTUPKU I REŠAVANJU IMOVINSKOPRAVNOG ZAHTEVA, ODNOSNO U PARNIČNOM ZA NAKNADU ŠTETE

1. RADNJA – Pomoć i podrška žrtvama trgovine ljudima u krivičnom postupku

KO PRUŽA POMOĆ:

Svi akteri uključeni u pružanje pomoći i podrške žrtvi trgovine ljudima, saglasno svojim ovlašćenjima, dužni su da žrtvi pruže osnovne informacije⁹⁴ o njenim zakonskim pravima i dostupnim uslugama u krivičnom postupku, te da je upute na organe vlasti i OCD, koji tu pomoć pružaju.

Službe za informisanje oštećenih lica i svedoka formirane su u u svim višim javnim tužilaštvima, javnim tužilaštvima posebne nadležnosti (u Tužilaštvu za organizovani kriminal i Tužilaštvu za ratne zločine), kao i u Prvom osnovnom javnom tužilaštvu u Beogradu.

U sudskoj upravi viših sudova u Beogradu, Valjevu, Vranju, Zaječaru, Zrenjaninu, Jagodini, Kragujevcu, Kraljevu, Kruševcu, Leskovcu, Negotinu, Nišu, Novom Pazaru, Novom Sadu, Pančevu, Pirotu, Požarevcu, Prokuplju, Smederevu, Somboru, Sremskoj Mitrovici, Subotici, Užicu, Čačku i Šapcu⁹⁵ organizovane su službe za pružanje podrške i pomoći svedocima i oštećenima.

Interaktivna mapa sa Adresarom organizacija, službi i institucija koje pružaju pomoć i podršku žrtvama krivičnih dela u Srbiji, dostupna je na: <http://www.interaktivnamapa.rs/>.

⁹⁶

⁹⁴Prema *Analizi prava žrtava i usluga u Srbiji i njihovoj usklađenosti sa Direktivom EU 2012/29/EU*, MDTF i Svetske banke: ZKP iako primarni zakonodavni instrument *ne obuhvata mehanizme i pristupe za pružanje informacija u skladu sa Direktivom EU*.

⁹⁵ Shodno čl. 51.st. 2. Zakona o uređenju sudova

⁹⁶ Razvijena u okviru projekta MDTF i Svetske banke

ŠTA TA POMOĆ PODRAZUMEVA:

Do 01.10.2019. godine, kada započinje primena Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći,⁹⁷ Centar obezbeđuje punomoćnike/advokate za zastupanje oštećenog/žrtve u krivičnom predmetu, dok OCD angažuju punomoćnike /advokate u krivičnim i parničnim postupcima. Takođe, ako maloletno lice kao oštećeni nema punomoćnika (već od prvog saslušanja okrivljenog), njega će rešenjem postaviti predsednik suda, a troškovi zastupanja padaju na teret budžetskih sredstava suda.⁹⁸

Službe za informisanje oštećenih lica i svedoka osnovane pri tužilaštvima pružaju licima oštećenim krivičnim delom i svedocima u krivičnom postupku detaljne informacija o njihovim pravima i obavezama, krivičnom postupku i načinu ostarivanja prava u tom postupku.⁹⁹

Službe za pružanje podrške i pomoći svedocima i oštećenima, formirane pri sudskim upravama viših sudova, pružaju podršku i pomoć svedocima i oštećenima, kroz davanje objašnjenja o njihovim ulogama u krivičnom postupku, načinu na koji se postavljaju pitanja pred sudom, pravnoj terminologiji, naplati troškova dolaska i pružaju sve ostale pravne informacije u vezi sa njihovim svedočenjem, kao i organizacije saslušanja svedoka i oštećenog u posebnoj prostoriji, uz prenos zvuka i slike bez prisustva stranaka i učesnika krivičnog postupka. Zaposleni u službama ne razgovaraju o sadržini iskaza niti daju pravne savete koji se tiču samog svedočenja.¹⁰⁰

KADA SE PRUŽA:

U krivičnom postupku.

KAKO SE PRUŽA:

Žrtva trgovine ljudima može učestvovati u krivičnom postupku, u svojstvu oštećenog i/ili svedoka.

⁹⁷ Izuzev odredaba čl. 44. do 52. koje počinju da se primenjuju od dana pristupanja Republike Srbije Evropskoj uniji

⁹⁸Shodno čl. 154. Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica

⁹⁹ Brošura Službe za informisanje u javnim tužilaštvima, dostupna na: http://www.tok.jt.rs/html_tok/siols/brosura_cir.pdf

¹⁰⁰ Prema obaveštenju sa internet prezentacije Višeg suda u Novom Sadu, dostupno na:

<http://www.ns.vi.sud.rs/strana-%D0%A1%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%9B-%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D1%80%D1%88%D0%BA%D1%83-%D1%81%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%B0-%D0%B8-%D0%BE%D1%88%D1%82%D0%B5%D1%9B%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%85/1>

Kad god je to moguće neposredno će se primeniti odredba čl.26. o nekažnjavanju Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima (mogućnost da se kazne ne izriču žrtvama za njihovo učešće u nezakonitim aktivnostima, u onoj meri u kojoj su one bile prisiljene na to).¹⁰¹

Prava i obaveze svedoka/oštećenog u krivičnom postupku:

- Dužnost odazivanja na poziv suda i svedočenja;¹⁰²
- Dužnost organa postupka da oštećenog ili svedoka zaštiti od uvrede, pretnje i svakog drugog napada;¹⁰³
- Ovlašćenje organa postupka da od policije zahteva da preduzme mere zaštite oštećenog ili svedoka,¹⁰⁴ da odredi status posebno osetljivog svedoka i postavi mu punomoćnika,¹⁰⁵¹⁰⁶ kao i ovlašćenje suda da svedoku dodeli status zaštićenog svedoka, uz odobrenje mera posebne zaštite;¹⁰⁷
- Ovlašćenje Komisije za sprovođenje Programa zaštite¹⁰⁸ da odluči o uključenju, produženju, obustavi i prestanku Programa zaštite,¹⁰⁹ u kojem Jedinica za zaštitu MUP-a pruža zaštitu i pomoć učesnicima u krivičnom postupku i njima bliskim licima;¹¹⁰
- Pravo oštećenog da: podnese predlog i dokaze za ostvarivanje imovinskopravnog zahteva i da predloži privremene mere za njegovo obezbeđenje; ukazuje na činjenice i predlaže dokaze; angažuje punomoćnika, kao i druga dodatna prava;¹¹¹
- Pravo na zaštitu maloletnih lica/**dece** kao oštećenih/žrtava u krivičnom postupku (saslušanje uz pomoć psihologa, pedagoga ili drugog stručnog lica, samo u izuzetnim okolnostima obaviće se više od dva puta; kada sud oceni da je to potrebno, saslušanje se obavlja upotrebom tehničkih sredstava za prenos slike i zvuka, bez

¹⁰¹ Greta (Grupa eksperata za suzbijanje trgovine ljudima), *Izveštaj o sprovođenju Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima za Srbiju*, 2018, str.37

¹⁰² Čl.92.st.3. ZKP

¹⁰³ Čl.102. ZKP

¹⁰⁴ Čl.102. st.5. ZKP

¹⁰⁵ Čl.103. ZKP

¹⁰⁶ Prema Pravilima o o ispitivanju posebno osetljivog svedoka iz čl.104.ZKP

¹⁰⁷ Čl.105-111. ZKP

¹⁰⁸ Iz čl.7.st.1. Zakona o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku

¹⁰⁹ Ako su usled davanja iskaza ili obaveštenja značajnih za dokazivanje u krivičnom postupku izloženi opasnosti po život, zdravlje, fizički integritet, slobodu ili imovinu

¹¹⁰ Prema čl.12. Zakona o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku:

Jedinica za zaštitu je specijalizovana organizaciona jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova koja sprovodi Program zaštite i obavlja druge poslove u skladu sa ovim zakonom.

U sprovođenju Programa zaštite Jedinica za zaštitu obezbeđuje zaštićenom licu i potrebnu ekonomsku, psihološku, socijalnu i pravnu pomoć.

Svi državni organi, organizacije i službe dužni su da pruže pomoć Jedinici za zaštitu i da na njen zahtev izvrše radnje iz svoje nadležnosti potrebne za sprovođenje Programa zaštite.

¹¹¹ Iz čl. 50. do 63. ZKP

prisustva stranaka i drugih učesnika postupka, dok se pitanja postavljaju posredstvom sudije, psihologa, pedagoga, socijalnog radnika ili drugog stručnog lica i dr. prava;¹¹² apsolutna zabrana suočenja sa okrivljenim ako su ispunjeni uslovi iz čl. 153. Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica; obaveza postavljanja punomoćnika od prvog saslušanja okrivljenog, shodno čl. 154. Zakona i način vršenja prepoznavanja okrivljenog iz čl.155. tog Zakona).

2. RADNJA – Pravo na pomoć u ostvarenju imovinskopravnog zahteva i/ili po tužbi za naknadu štete¹¹³

KO PRUŽA POMOĆ ŽRTVI U OVOM POSTUPKU:

Svi učesnici u preliminarnoj identifikaciji, kao i učesnici u sprovođenju Plana podrške, već u prvom kontaktu sa pretpostavljenom žrtvom, shodno svojim ovlašćenjima, to lice će obavestiti o pravu na podnošenje predloga i dokaza za ostvarivanje imovinskopravnog zahteva i predlaganja privremenih mera za njegovo obezbeđenje u krivičnom postupku protiv učinioca krivičnog dela i/ili u parničnom postupku po tužbi za naknadu štete, kao i o organima javne vlasti, OCD i pravnim licima koji joj u tome mogu pružiti pravnu pomoć i podršku.

ŠTA PODRAZUMEVA POMOĆ U OSTVARENJU IMOVINSKOPRAVNOG ZAHTEVA I/ILI PO TUŽBI ZA NAKNADU ŠTETE:

Pravo na punomoćnika/advokata.

KADA SE PRUŽA POMOĆ:

U krivičnom i parničnom postupku.

KAKO SE PRUŽA POMOĆ U U OSTVARENJU IMOVINSKOPRAVNOG ZAHTEVA I/ILI PO TUŽBI ZA NAKNADU ŠTETE:¹¹⁴

¹¹²Precizirana čl. 152. Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica

¹¹³ Više informacija o državnim mehanizmima: publikacije Udruženja Astra i Analiza prava žrtava i usluga u Srbiji i njihovoj usklađenosti sa Direktivom EU 2012/29/EU, MDTF i Svetske banke

¹¹⁴ Naknada se prvenstveno ostvaruje od učinilaca. Po ratifikaciji Evropske konvencije o naknadi štete žrtava krivičnih dela sa elementima nasilja i po usvajanju odgovarajućeg zakona, naknada štete će verovatno biti moguća i iz drugih izvora, kao što je državni fond za kompenzaciju.

- Pretpostavljena žrtva će u prvom kontaktu sa učesnikom u preliminarnoj identifikaciji i stručnim radnikom Centra dobiti informaciju o mogućnosti podnošenja imovinskopravnog zahteva u krivičnom postupku.
- Navedenu informaciju pružiće joj i organ postupka u krivičnom postupku, i to da žrtva/oštećeni ima pravo da podnese predlog i dokaze za ostvarivanje imovinskopravnog zahteva i da predloži privremene mere za njegovo obezbeđenje.
- Organ postupka je dužan da prikupi dokaze za odlučivanje o imovinskopravnom zahtevu i pre nego što je podnet.¹¹⁵
- Ukoliko se žrtva/oštećeni uputi da imovinskopravni zahtev ostvari u parničnom postupku, može tužbom inicirati postupak za naknadu materijalne i nematerijalne štete.¹¹⁶

V PROCEDURA –DOBROVOLJNI POVRATAK ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA

1. RADNJA – Povratak žrtava trgovine ljudima (državljana R. Srbije) i pomoć u reintegraciji

KO PRUŽA POMOĆ ŽRTVI U POVRATKU I REINTEGRACIJI:

Diplomatsko-konzularna predstavništva R. Srbije, preko MSP, a u saradnji sa MUP-om, Centrom, nadležnim organima i organizacijama u stranoj zemlji i drugim učesnicima u povratku i reintegraciji, obezbeđuju uslove za povratak žrtava, uz dužno poštovanje njihovih prava, bezbednosti i dostojanstva.

ŠTA TA POMOĆ PODRAZUMEVA:

Obezbeđenje putnih dokumenata za povratak, sveobuhvatnu procenu rizika i bezbednosti, mere bezbednosti u transferu i mere (re) integracije i inkluzije.

KADA SE TA POMOĆ PRUŽA:

Čim se za to stvore uslovi, uz saglasnost žrtve.

KAKO SE PRUŽA POMOĆ U POVRATKU I REINTEGRACIJI:

¹¹⁵ Čl.256.st.1. ZKP

¹¹⁶ Prema čl. 170. Zakona o parničnom postupku: *Sud će u toku čitavog postupka da prizna stranci pravo na besplatnu pravnu pomoć kad je stranka potpuno oslobođena od plaćanja troškova postupka (član 168. stav 2), ako je to nužno radi zaštite prava stranke, odnosno ako je to propisano posebnim zakonom.*

Putni list izdaje diplomatsko ili konzularno predstavništvo na čijem se području zatekao državljanin Republike Srbije, koji je u inostranstvu bez putne isprave, uz prethodnu proveru državljanjskog statusa lica kome treba da izda putni list.¹¹⁷

Centar, na osnovu individualnog Plana podrške koordiniše pružanje dugoročne pomoći žrtvi trgovine ljudima, na osnovu procene potreba tog lica i u konsultaciji sa drugim učesnicima u postupku. (Pogledati radnje u Proceduri II, III i IV).

2. RADNJA - Povratak žrtava trgovine ljudima u zemlju porekla (stranaca)¹¹⁸

KO PRUŽA POMOĆ ŽRTVI U POVRATKU U ZEMLJU POREKLA:

Centar u saradnji sa KIRS-om i drugim učesnicima u R. Srbiji, kao i sa nadležnim državnim organima u zemlji porekla, OCD i međuvladinim organizacijama u Srbiji i zemlji porekla.

ŠTA TA POMOĆ PODRAZUMEVA:

Obezbeđenje putnih dokumenata za povratak, mere bezbednosti u transferu i mere reintegracije u zemlji porekla. Ako je to moguće sačinice se i posebna Procena rizika i bezbednosti pre povratka.

Centar će obavestiti partnersku organizaciju u zemlji porekla o preduzetim aktivnostima iz Plana podrške, kao i o Nalazu i mišljenju, te dogovoriti dalje mehanizme koordinacije u konkretnom slučaju.

KADA SE TA POMOĆ PRUŽA:

Centar u saradnji sa KIRS-om, drugim učesnicima u R. Srbiji, kao i sa nadležnim državnim organima u zemlji porekla, OCD i međuvladinim organizacijama u zemlji porekla, koji mogu pomoći u prihvatu i kreiranju programa reintegracije u državi porekla žrtve trgovine ljudima, stara se o tome da se povratak realizuje uz dužno poštovanje prava, bezbednosti i dostojanstva žrtve trgovine ljudima.

Pre povratka, žrtvi trgovine ljudima će se pružiti sve dostupne informacije o državnim organima, ustanovama, službama i organizacijama civilnog društva za podršku žrtvama u državi u koju se vraća.

¹¹⁷Shodno čl.17. Zakona o putnim ispravama

¹¹⁸ Samo ako nije protivno odredbi čl. 83. Zakona o strancima i čl.6. Zakona o azilu i privremenoj zaštiti

III DEO – AŽURIRANJE OVIH PROCEDURA

Ove Procedure se ažuriraju kada za to nastupi potreba, a najmanje jednom godišnje. Postupak ažuriranja pokreće Kancelarija za koordinaciju aktivnosti u borbi protiv trgovine ljudima, tako što šalje upit svim članovima Radne grupe za sprovođenje i praćenje Strategije prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, posebno ženama i decom i zaštite žrtava 2017-2022. godine.

Ovaj upit se šalje obavezno do 1.novembra tekuće godine i sadrži tri pitanja:

- Da li ste i na koje ste teškoće naišli u primeni ovih Procedura?
- Koje značajne promene u zakonodavnom, institucionalnom i operativnom odgovoru države u oblasti borbe protiv trgovine ljudima (od uticaja na rad pojedinih/svih aktera), uočava/beleži Vaša organizacija/institucija?
- S tim u vezi, koje konkretne izmene/dopune predlažete u Procedurama?

Po isteku roka za odgovor, priprema se i Savetu Vlade Republike Srbije za borbu protiv trgovine ljudima dostavlja Izveštaj o primeni, sa predlogom za ažuriranje Procedura, radi usvajanja na sednici Saveta.

IV DEO – PRILOZI

1. Pregled strateškog i zakonodavnog i okvira i ratifikovanih međunarodnih konvencija

1.1 Strateški okvir

- Strategija prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, posebno ženama i decom i zaštite žrtava sa Akcionim planom za sprovođenje Strategije („Sl.glasnik RS“ br. 77/2017)¹¹⁹
- Strategija integrisanog upravljanja granicom u Republici Srbiji 2017-2020 sa Akcionim planom za sprovođenje Strategije („Sl.glasnik RS“ br. 9/2017)
- Strategija za borbu protiv visokotehnološkog kriminala za period 2019-2023. godine sa Akcionim planom („Sl.glasnik RS“ br. 71/2018)

¹¹⁹ U pripremi navedene Strategije, korišćeni su nalazi i iz analitičkog dokumenta: „Procena pretnje od teškog i organizovanog kriminala“, koji je pripremila Ministarstvo unutrašnjih poslova, dostupno na: http://arhiva.mup.gov.rs/cms/resursi.nsf/SOKTA_procena_pretnji.pdf

- Strategija regulatorne reforme i unapređenja sistema upravljanja javnim politikama za period 2016-2020. godine sa Akcionim planom („Sl.glasnik RS“ br. 8/2016)
- Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2016. do 2020. godine sa Akcionim planom za period od 2016. do 2018. godine („Sl.glasnik RS“ br. 4/2016)
- Nacionalna strategija za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici („Sl.glasnik RS“ br. 27/2011)
- Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine („Sl.glasnik RS“ br. 22/2015)
- Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2016-2025. godine sa Akcionim planom („Sl.glasnik RS“ br. 26/2016)
- Nacionalna strategija za rešavanje pitanja izbeglica i interno raseljenih lica za period od 2015. do 2020. godine („Sl.glasnik RS“ br. 62/2015)
- Nacionalna strategija za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma sa Akcionim planom („Sl.glasnik RS“ br. 3/2015)
- Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije sa Akcionim planom za primenu Strategije (2014. do 2018.) („Sl.glasnik RS“ br. 60/2013)
- Strategija razvoja sistema besplatne pravne pomoći u Republici Srbiji („Sl.glasnik RS“ br. 74/2010)
- Strategija zaštite podataka o ličnosti („Sl.glasnik RS“ br. 58/2010)
- Strategija za upravljanje migracijama („Sl.glasnik RS“ br. 59/2009)
- Nacionalna strategija za borbu protiv organizovanog kriminala („Sl.glasnik RS“ br. 23/2009)
- Strategija reintegracije povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji („Sl.glasnik RS“ br. 74/2011)
- Strategija razvoja socijalne zaštite („Sl.glasnik RS“ br. 108/2005)

1.2 Zakonodavni okvir

- Ustav Republike Srbije („Sl.glasnik RS“ br. 97/2008)
- Zakon o Ustavnom sudu („Sl.glasnik RS“ br. 109/2007, 99/2011, 18/13-Odluka US, 40/15 i 103/15)
- Zakon o ministarstvima („Sl.glasnik RS“ br. 44/2014, 14/2015, 54/2015, 96/2015 – dr.zakon i 62/2017)
- Zakon o inspeksijskom nadzoru („Sl.glasnik RS“ br. 36/15 i 44/2018 – dr.zakon)
- Zakon o radu („Sl.glasnik RS“ br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – odluka US i 113/2017)
- Zakon o strancima („Sl.glasnik RS“ br. 24/2018)
- Zakon o azilu i privremenoj zaštiti („Sl.glasnik RS“ br. 24/2018)
- Zakon o graničnoj kontroli („Sl.glasnik RS“ br. 24/2018)
- Zakon o policiji („Sl.glasnik RS“ br. 6/2016, 24/2018 i 87/2018)
- Zakon o evidencijama i obradi podataka u oblasti unutrašnjih poslova („Sl.glasnik RS“ br. 24/2018)
- Zakon o presađivanju ljudskih organa („Sl.glasnik RS“ br. 57/2018)
- Zakon o upravljanju migracijama („Sl.glasnik RS“ br. 107/2012)
- Zakon o zapošljavanju stranaca („Sl.glasnik RS“ br.128/2014 i 113/2017)
- Zakon o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti („Sl.glasnik RS“ br. 36/2009, 88/2010, 38/2015, 113/2017 i 113/2017 – dr.)
- Zakon o uslovima za upućivanje zaposlenih na privremeni rad u inostranstvo i njihovoj zaštiti („Sl.glasnik RS“ br. 91/2015)

- Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Sl.glasnik RS“ br. 88/2017 i 27/2018 – dr.zakoni)
- Zakon o sprečavanju nasilja u porodici („Sl.glasnik RS“ br. 94/2016)
- Zakon o zabrani diskriminacije („Sl.glasnik RS“ br. 22/2009)
- Zakon o socijalnoj zaštiti („Sl.glasnik RS“ br. 24/2011)
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti; („Sl.glasnik RS“ br. 107/2005, 72/2009 – dr.zakon, 88/2010, 99/2010, 57/2011, 119/2012, 45/2013 - dr.zakon, 93/2014, 96/2015, 106/2015 i 113/2017 - dr.zakon)
- Zakon o pravima pacijenata („Sl.glasnik RS“ br. 45/2013)
- Porodični zakon („Sl.glasnik RS“ br. 18/2005, 72/2011 – dr. i 6/2015)
- Zakon o parničnom postupku („Sl.glasnik RS“ br. 72/2011, 49/2013 – odluka US, 74/2013 – odluka US, 55/2014 i 87/2018)
- Zakon o obligacionim odnosima („Sl.list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, „Sl.list SRJ“ br. 31/93 i „Sl.list SCG“ br. 1/2003 – Ustavna povelja)
- Zakon o zaštiti podataka o ličnosti („Sl.glasnik RS“ br. 97/2008, 104/2009 - dr.zakon, 68/2012 – odluka US i 107/2012)
- Zakon o zaštiti podataka o ličnosti („Sl.glasnik RS“ br. 87/2018)¹²⁰
- Krivični zakon („Sl.glasnik RS“ br 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 i 94/2016)
- Zakonik o krivičnom postupku („Sl.glasnik RS“ br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014)
- Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica („Sl.glasnik RS“ br. 85/2005)
- Zakon o posebnim merama za sprečavanje vršenja krivičnih dela protiv polne slobode prema maloletnim licima („Službeni glasnik RS“ broj 32/2013)
- Zakon o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku („Sl.glasnik RS“ br. 85/2005)
- Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela („Sl.glasnik RS“ br.32/2013 i 94/2016)
- Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma („Sl. glasnik RS“ br. 113/2017)
- Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, terorizma i korupcije („Sl.glasnik RS“ br. 94/2016)
- Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa za borbu protiv visokotehnološkog kriminala („Sl. glasnik RS“ br. 61/2005 i 104/2009)
- Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična dela („Sl.glasnik RS“ br. 97/2008)
- Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima („Sl.glasnik RS“ br. 20/2009)
- Zakon o javnom redu i miru („Sl.glasnik RS“ br. 6/2016 i 24/2018)
- Zakon o javnim nabavkama („Sl.glasnik RS“ br. 124/2012, 14/2015 i 68/2015)
- Zakon o spoljnim poslovima („Sl.glasnik RS“ br. 116/2007, 126/2007 – ispr. i 41/2009)
- Zakon o putnim ispravama („Sl.glasnik RS“ br. 90/2007, 116/2008, 104/2009, 76/2010 i 62/2014)
- Zakon o ministarstvima („Sl.glasnik RS“ br. 44/2014, 14/2015, 54/2015, 96/2015 – dr.zakon i 62/2017)

¹²⁰ Prema čl.102.: *Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”, a primenjuje se po isteku devet meseci od dana stupanja zakona na snagu, osim odredbe člana 98. ovog zakona koja se primenjuje od dana njegovog stupanja na snagu.*

- Zakon o javnom tužilaštvu („Sl.glasnik RS“ br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 78/2011 – dr.zakon, 101/2011, 38/2012 – odluka US, 121/2012, 101/2013, 111/2014 - odluka US, 117/2014, 106/2015 i 63/2016 - odluka US)
- Zakon o uređenju sudova („Sl.glasnik RS“ br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 – dr.zakon, 78/2011 – dr.zakon, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015 – dr.zakon, 13/2016, 108/2016, 113/2017, 65/2018 - odluka US i 87/2018)
- Zakona o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštava („Sl.glasnik RS“ br. 101/2013)
- Zakon o Crvenom krstu Srbije („Sl. glasnik RS“ br. 107/2005)
- Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma ("Sl. glasnik RS" br. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 - dr. zakon, 30/2010, 47/2018 i 48/2018 - ispr.)
- Zakon o opštem upravnom postupku („Sl. glasnik RS“ br. 18/2016)
- Zakon o javnom informisanju („Sl. glasnik RS“ br. 83/2014, 58/2015 i 12/2016 – autentično tumačenje)
- Zakon o javnim medijskim servisima („Sl. glasnik RS“ br. 83/2014, 103/2015 i 108/2016)
- Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći („Sl. glasnik RS“ br. 87/2018)¹²¹
- Zakon o udruženjima („Sl. glasnik RS“ br. 51/2009, 99/2011 i 44/2018 – dr.zakon)

1.3 Međunarodne konvencije

Savet Evrope:¹²²

- Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda sa Protokolima (1.,2.,3.,4.,5.,6.,7.,8.,11.,12.,13.,14.,15.)¹²³
- Evropska konvencija o ekstradiciji, sa Protokolima (1.,2., 3.,4.)¹²⁴
- Evropska konvencija o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima, sa Protokolom¹²⁵

¹²¹ Primena ovog Zakona započinje 1. oktobra 2019. godine, izuzev odredaba čl. 44. do 52. koje počinju da se primenjuju od dana pristupanja Republike Srbije Evropskoj uniji

¹²²Prema: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list>

¹²³ Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, izmenjene u skladu sa Protokolom broj 11, Protokola uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Protokola broj 4 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kojim se obezbeđuju izvesna prava i slobode koji nisu uključeni u Konvenciju i Prvi Protokol uz nju, Protokola broj 6 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda o ukidanju smrtne kazne, Protokola broj 7 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Protokola broj 12 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i Protokola broj 13 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda o ukidanju smrtne kazne u svim okolnostima („Sl.list SCG – Međunarodni ugovori”, br. 9/2003, 5/2005, 7/2005 – ispravka, „ Sl.glasnik RS - Međunarodni ugovori, broj 12/2010 i 10/2015)

¹²⁴ Zakon o potvrđivanju Evropske konvencije o ekstradiciji sa dodatnim protokolima („Sl.list SRJ – Međunarodni ugovori”, br.10/2001), Zakon o potvrđivanju Drugog dodatnog protokola uz Evropsku konvenciju o ekstradiciji („Sl.list SCG – Međunarodni ugovori”, br. 2/2006), Zakon o izmeni Zakona o potvrđivanju Evropske konvencije o ekstradiciji sa dodatnim protokolima („Sl. glasnik RS - Međunarodni ugovori”, br. 12/2010), Zakon o potvrđivanju Trećeg dodatnog protokola uz Evropsku konvenciju o ekstradiciji („Sl. glasnik RS - Međunarodni ugovori”, br. 1/2011), Zakon o potvrđivanju Četvrtog dodatnog protokola uz Evropsku konvenciju o ekstradiciji („Sl. glasnik RS - Međunarodni ugovori”, br. 13/2013)

¹²⁵ Zakon o potvrđivanju Evropske konvencije o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima, sa Protokolom („Sl. list SRJ – Međunarodni ugovori”, br. 10/2001), Zakon o ratifikaciji Drugog dodatnog

- Konvencija o zaštiti lica u odnosu na automatsku obradu ličnih podataka, sa Protokolom¹²⁶
- Evropska socijalna povelja¹²⁷
- Konvencija o sprečavanju mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih postupaka i kažnjavanja Saveta Evrope, izmenjene i dopunjene Protokolom 1 i Protokolom 2 uz Konvenciju¹²⁸
- Konvencija o pranju, traženju, zapleni i oduzimanju prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma¹²⁹
- Konvencija o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom¹³⁰
- Krivičnopravna konvencija o korupciji, sa Protokolom¹³¹
- Građanskopravna konvencija o korupciji¹³²
- Evropska konvencija o vršenju dečijih prava (potpisana, ne i ratifikovana)
- Evropska konvencija o naknadi štete žrtava nasilnih krivičnih dela (potpisana, ne i ratifikovana)
- Konvencija Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima¹³³
- Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (rezerva na čl.30. i 44.)¹³⁴
- Konvencija Saveta Evrope o zaštiti dece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja¹³⁵
- Konvencija o nadležnosti, merodavnom pravu, priznanju i izvršenju odluka i saradnji u materiji roditeljske odgovornosti i mera za zaštitu dece¹³⁶

Ujedinjene nacije:¹³⁷

protokola uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima („Sl. list SRJ – Međunarodni ugovori”, br. 2/2006)

¹²⁶ Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti lica u odnosu na automatsku obradu ličnih podataka („Sl. list SRJ – Međunarodni ugovori”, br. 1/1992, „Sl.list SCG – Međunarodni ugovori”, br. 11/2005 i „Sl. glasnik RS – Međunarodni ugovori”, br. 98/2008 i 12/2010)

¹²⁷ Zakon o potvrđivanju revidirane Evropske socijalne povelje („Sl. glasnik RS – Međunarodni ugovori”, br. 42/2009)

¹²⁸ Zakon o ratifikaciji Konvencije o sprečavanju mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih postupaka i kažnjavanja Saveta Evrope, izmenjene i dopunjene Protokolom 1 i Protokolom 2 uz Konvenciju („Sl.list SCG – Međunarodni ugovori”, br. 9/2003)

¹²⁹ Zakon o potvrđivanju Konvencije o pranju, traženju, zapleni i oduzimanju prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma („Sl. glasnik RS – Međunarodni ugovori”, br. 19/2009)

¹³⁰ Zakon o potvrđivanju Konvencije o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom („Sl. list SRJ – Međunarodni ugovori”, br. 7/2002 i „Sl.list SCG – Međunarodni ugovori”, br.18/2005)

¹³¹ Zakon o potvrđivanju Krivičnopravne konvencije o korupciji („Sl. list SRJ – Međunarodni ugovori”, br. 2/2002), Zakon o potvrđivanju Drugog dodatnog protokola uz Krivičnopravnu konvenciju o korupciji („Sl. glasnik RS – Međunarodni ugovori”, br. 102/2007)

¹³² Zakon o potvrđivanju Građanskopravne konvencije o korupciji („Sl. glasnik RS – Međunarodni ugovori”, br. 102/2007)

¹³³ Zakon o potvrđivanju Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima („Sl. glasnik RS – Međunarodni ugovori”, br. 19/2009)

¹³⁴ Zakon o potvrđivanju Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici („Sl. glasnik RS – Međunarodni ugovori”, br. 12/2013)

¹³⁵ Zakon o potvrđivanju Konvencije Saveta Evrope o zaštiti dece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja („Sl. glasnik RS – Međunarodni ugovori”, br. 1/2010)

¹³⁶ Zakon o potvrđivanju Konvencije o nadležnosti, merodavnom pravu, priznanju i izvršenju odluka i saradnji u materiji roditeljske odgovornosti i mera za zaštitu dece („Sl.glasnik RS - Međunarodni ugovori, br. 20/2015)

¹³⁷ Prema: <http://indicators.ohchr.org/>

- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Prvi i Drugi fakultativni protokol¹³⁸
- Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima¹³⁹
- Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, Opcioni protokol, Amandman na član 20. stav 1. Konvencije¹⁴⁰
- Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije¹⁴¹
- Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni ili postupaka, Opcioni protokoli¹⁴²
- Konvencija o pravima deteta¹⁴³
Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima deteta o učešću dece u oružanim sukobima
Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima deteta o prodaji dece, dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji
- Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica (nije ratifikovana)
- Međunarodna konvencija o zaštiti svih lica od prisilnih nestanaka¹⁴⁴
- Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala sa dodatnim protokolima:
Protokolom za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i decom i
Protokolom protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom¹⁴⁵
- Bečka konvencija o konzularnim odnosima¹⁴⁶

¹³⁸ Zakon o ratifikaciji Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, ("Službeni list SFRJ", br. 7/1971), Zakon o potvrđivanju Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima („Službeni list SRJ- Međunarodni ugovori”, br. 4/2001), Zakon potvrđivanju Drugog fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, koji ima za cilj ukidanje smrtne kazne („Sl. list SRJ - Međunarodni ugovori“, br. 4/2001)

¹³⁹ Zakon o ratifikaciji Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima („Sl. list SFRJ- Međunarodni ugovori” , br. 7/1971)

¹⁴⁰ Zakon o ratifikaciji Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena („Sl. list SFRJ- Međunarodni ugovori”, br. 11/1981), Zakon o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena („Sl. list SRJ-Međunarodni ugovori”, br.66/2002), Zakon o potvrđivanju Amandmana na član 20. stav 1. Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena („Sl.glasnik RS - Međunarodni ugovori“, br. 5/2014)

¹⁴¹ Zakon o ratifikaciji Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije („Sl. list SFRJ- Međunarodni ugovori”, br. 6/1967)

¹⁴² Zakon o ratifikaciji Konvencije protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih postupaka („Sl. list SFRJ- Međunarodni ugovori”, br. 9/1991), Zakon o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih postupaka („Sl.list SCG-Međunarodni ugovori”, br. 16/2005 i 2/2006) i Zakon o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih postupaka („Sl. list SFRJ- Međunarodni ugovori” , br. 16/2005)

¹⁴³ Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravima deteta („Sl. list SFRJ- Međunarodni ugovori”, br. 15/1990), Zakon o potvrđivanju Fakultativnog protokola o prodaji dece, dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji uz Konvenciju o pravima deteta („Sl. list SRJ- Međunarodni ugovori” , br. 22/2002) i Zakon o potvrđivanju Fakultativnog protokola o učešću dece u oružanim sukobima uz Konvenciju o pravima deteta („Sl. list SFRJ- Međunarodni ugovori” , br. 22/2002)

¹⁴⁴Zakon o potvrđivanju Međunarodne konvencije o zaštiti svih lica od prisilnih nestanaka („Sl.glasnik RS - Međunarodni ugovori, br.1/2011)

¹⁴⁵ Zakon o potvrđivanju Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala sa dodatnim protokolima („Sl. list SRJ – Međunarodni ugovori”, br. 6/2001)

¹⁴⁶ Uredba o ratifikaciji Bečke konvencije o konzularnim odnosima („Sl. list SFRJ – Međunarodni ugovori i drugi sporazumi”, br. 5/1966)

MOR:¹⁴⁷

- Konvencija broj 29 o prinudnom radu¹⁴⁸
- Konvencija broj 105 o ukidanju prinudnog rada¹⁴⁹
- Konvencija broj 182 o najgorim oblicima dečijeg rada¹⁵⁰
- Protokol P029 uz Konvenciju o prinudnom radu (nije ratifikovan)

Regionalni instrumenti:

- Konvencija o policijskoj saradnji u jugoistočnoj Evropi¹⁵¹
- Sporazum o operativnoj i strateškoj saradnji između Republike Srbije i Evropske policijske kancelarije¹⁵²
- Konvencija o Centru za sprovođenje zakona u jugoistočnoj Evropi¹⁵³

2. Pregled postojećih Standardnih operativnih procedura, Indikatora za identifikaciju, Memoranduma/Protokola o saradnji

2.1 Standardne operativne procedure

- Smernice za standardne operativne postupke postupanja sa žrtvama trgovine ljudima (u Aneksu Sporazuma o saradnji između Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva finansija, Ministarstva pravde, Ministarstva zdravlja, Ministarstva prosvete i Ministarstva rada i socijalne politike, u oblasti borbe protiv trgovine ljudima od 12.novembra 2009. godine)
- Standardne operativne procedure za graničnu policiju - Humanitarno upravljanje granicama (sa Indikatorima i smernicama za identifikaciju žrtava)
- Standardne operativne procedure - Zaštita dece izbeglica i migranata
- Standardne operativne procedure za prevenciju i zaštitu izbeglica i migranata od rodno zasnovanog nasilja (u pripremi)

2.2 Indikatori za identifikaciju žrtava

¹⁴⁷Prema:http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:11200:0::NO:11200:P11200_COUNTRY_ID:102839

¹⁴⁸ Zakon o projektu Konvencije o prinudnom ili obaveznom radu („Službene novine Kraljevine Jugoslavije“, br. 297-CXI/1932)

¹⁴⁹ Zakon o potvrđivanju Konvencije MOR broj 105 koja se odnosi na ukidanje prinudnog rada („Sl. list SRJ – Međunarodni ugovori“, br. 13/2002)

¹⁵⁰ Zakon o potvrđivanju Konvencije MOR broj 182 o najgorim oblicima dečijeg rada i preporuke MOR broj 190 o zabrani i hitnoj akciji za ukidanje najgorih oblika dečjeg rada („Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori“, br. 2/2003)

¹⁵¹ Zakon o potvrđivanju Konvencije o policijskoj saradnji u jugoistočnoj Evropi („Sl. glasnik RS - Međunarodni ugovori“, br. 70/2007)

¹⁵² Zakon o potvrđivanju Sporazuma o operativnoj i strateškoj saradnji između Republike Srbije i Evropske policijske kancelarije („Sl. glasnik RS - Međunarodni ugovori“, br. 5/2014)

¹⁵³ Zakon o potvrđivanju Konvencije o Centru za sprovođenje zakona u jugoistočnoj Evropi („Sl. glasnik RS - Međunarodni ugovori“, br. 8/2011)

- Indikatori za preliminarnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima za policiju
- Indikatori za preliminarnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima za socijalnu zaštitu – deca
- Indikatori za preliminarnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima za socijalnu zaštitu – odrasli
- Indikatori za preliminarnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima – obrazovanje¹⁵⁴
- Indikatori Kancelarije UN za pitanja droge i kriminala (UNODC)
- Indikatori Međunarodne organizacije rada (MOR)

2.3 Memorandumi/Protokoli o saradnji

- Memorandum o saradnji između Ministarstva unutrašnjih poslova, Republičkog javnog tužilaštva i Komesarijata za izbeglice i migracije u oblasti borbe protiv krijumčarenja ljudi (2018)
- Protokol o saradnji Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i Republičkog javnog tužilaštva (2018)
- Memorandum o saradnji u borbi protiv krijumčarenja ljudi između Republičkog javnog tužilaštva i Ministarstva unutrašnjih poslova (2016)
- Memorandum o razumevanju između Udruženja ASTRA i Republičkog javnog tužilaštva (2012)
- Memorandum o razumevanju između Udruženja Atina i Republičkog javnog tužilaštva (2013)
- Memorandum o razumevanju između Udruženja Viktimološko društvo Srbije i Republičkog javnog tužilaštva (2015)
- Memorandum o saradnji Udruženja ASTRA i Ministarstva unutrašnjih poslova za zaštitu nestale dece (2014)
- Memorandum o saradnji Udruženja ASTRA i Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima (2016)
- Protokol o saradnji Nacionalne službe za zapošljavanje i Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima (2017)

¹⁵⁴ Nacionalni indikatori dostupni na: <http://www.centarzztlj.rs/index.php/aktivnosti/item/65-objavljeni-indikatori-za-preliminarnu-identifikaciju-%C5%BErtava-trgovine-ljudima>

V DEO – Lista kontakata

1. Lista kontakata na nacionalnom nivou

Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima:

- dežurni telefon: +381 11 063 610 590
- elektronska adresa: centar@centarzztlj.rs
- poštanska adresa: Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Sektor za brigu o porodici i socijalnu zaštitu, Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima, Beograd, Nemanjina br. 22-26.

Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direkcija policije, Uprava kriminalističke policije:

- telefon: +381 11 2471019 ili +381 64 724 1019
- elektronska adresa: ukp@mup.gov.rs

Ministarstvo unutrašnjih poslova, Direkcija policije, Kancelarija za koordinaciju aktivnosti u borbi protiv trgovine ljudima:

- telefon: +381 11 3200 603 +381 11 3200 685
- elektronska adresa: natco@mup.gov.rs

Udruženje ASTRA:

- SOS telefon: + 381 11 785 0000 ili 0800 101201
- elektronska adresa: sos@astra.rs

Udruženje Atina:

- telefon: +381 61 638 4071
- elektronska adresa: office@atina.org.rs

Adresar ustanova i drugih pružalaca usluga socijalne zaštite:

https://npm.rs/attachments/article/55/adresar_ustanova.pdf

Interaktivna mapa sa Adresarom organizacija, službi i institucija koje pružaju pomoć i podršku žrtvama krivičnih dela:

<http://www.interaktivnamapa.rs/>

2. Lista kontakata na međunarodnom nivou

Interaktivna mapa sa podacima o nacionalnom odgovoru država članica EU u oblasti borbe protiv trgovine ljudima, uključujući Adresar relevantnih nacionalnih institucija i OCD:

https://ec.europa.eu/anti-trafficking/member-states_en

Nacionalni SOS telefoni (država članica EU):

https://ec.europa.eu/anti-trafficking/citizens-corner-national-hotlines/national-hotlines_en